

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
JULIANE KOKOTT
od 7. kolovoza 2018.¹

Spojeni predmeti C-325/18 PPU i C-375/18 PPU

Hampshire County Council
protiv
C. E.,
N. E.

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Court of Appeal (Žalbeni sud, Irska))

„Hitni prethodni postupak – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Odnos s Haškom konvencijom o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece – Zahtjev za izdavanje potvrde izvršnosti – Žalba – Rok za podnošenje navedene žalbe – Mogućnost produljenja – Pravo na djelotvornu sudsku zaštitu – Opseg – Izvršenje odluke prije dostave potvrde izvršnosti navedene odluke dotičnim roditeljima – Očuvanje korisnog učinka žalbe protiv potvrde izvršnosti – Privremena zaštitna mjera”

Sadržaj

I. Uvod	3
II. Pravni okvir	3
A. Međunarodno pravo i pravo Unije	3
1. Haška konvencija	3
2. Uredba br. 2201/2003	4
B. Irsko pravo	8
III. Okolnosti spora	8
IV. Postupak pred Sudom i prethodna pitanja	12
V. Ocjena	13

¹ Izvorni jezik: francuski

A. Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku	13
B. Prvo prethodno pitanje u predmetu C-325/18 PPU	13
1. Mogućnost zahtijevanja egzekviture odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost na temelju Uredbe br. 2201/2003 neovisno o haškom putu	14
2. Nemogućnost zahtijevanja na temelju Uredbe br. 2201/2003 egzekviture odluke kojom se nalaže predaja djeteta, nepovezane s odlukom koja se odnosi na roditeljsku odgovornost	16
3. Međuzaključak	17
C. Drugo i treće prethodno pitanje u predmetu C-325/18 PPU te prethodno pitanje u predmetu C-375/18 PPU	18
1. Rok (drugo i treće prethodno pitanje u predmetu C-325/18 PPU)	18
a) Uvodne napomene	18
b) Mogućnost produljenja roka iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003	19
c) Odvagivanje prilikom produljenja roka za žalbu iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003	21
1) Razmjeri prekoračenja roka	22
2) Ciljevi Uredbe br. 2201/2003	22
3) Povreda prava na djelotvoran pravni lijek	22
4) Uzročna veza između nepridržavanja roka i postupanja upravnog tijela	24
5) Ponašanje stranaka	25
d) Međuzaključak	25
2. Nalog (predmet C-375/18 PPU)	26
a) Uvodne napomene	26
b) Zabrana anti-suit injunctions	26
c) Korisnost privremene zaštitne mjere u okolnostima iz glavnog postupka	28
d) Međuzaključak	29
VI. Zaključak	29

I. Uvod

1. Uredba (EZ) br. 2201/2003, takozvana „Uredba Bruxelles II.a”², Unijin je instrument relevantan osobito kada je riječ o priznavanju i izvršenju odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost u drugoj državi članici. Za slučajeve nezakonitog odvođenja djece povredom prava na roditeljsku skrb, ta uredba uključuje i dopunjuje odredbe Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece, sklopljene u Haagu 25. listopada 1980. (u daljnjem tekstu: Haška konvencija).

2. Ovaj predmet otvara pitanje odnosa između ta dva instrumenta u slučaju u kojem je engleska obitelj, pod prijetnjom da im lokalno tijelo nadležno za zaštitu djece ne oduzme djecu, pobjegla u Irsku s bebom starom 2 ili 3 dana te s dvoje djece od 3 odnosno 5 godina.

3. Lokalno tijelo je potom u odsutnosti roditelja najprije od engleskog suda ishodilo rješenje kojim se djeca stavljaju pod skrbništvo suda i nalaže se njihovo vraćanje u Englesku, a zatim od irskog suda odluku o egzekvaturi na temelju Uredbe br. 2201/2003. Naposljetku, čak i prije dostave te odluke o egzekvaturi roditeljima, englesko je tijelo uz pomoć svojih irskih kolega provelo izvršenje vraćanjem djece u Englesku bez znanja roditelja. Oni su potom u Irskoj podnijeli žalbu protiv odluke o egzekvaturi s dva dana zakašnjenja u odnosu na rok iz Uredbe br. 2201/2003. U međuvremenu je englesko tijelo u Engleskoj pokrenulo postupak posvajanja bebe.

4. U tim okolnostima, sud koji je uputio zahtjev najprije pita Sud čini li to što se englesko tijelo pozvalo na opće odredbe Uredbe br. 2201/2003 o izvršenju odluka donesenih u drugoj državi članici radi ishođenja egzekvature engleske odluke u Irskoj zaobilaznje posebnih postupaka iz, za slučajeve međunarodne otmice djece, Haške konvencije u vezi s Uredbom br. 2201/2003.

5. Zatim, sud koji je uputio zahtjev pita se može li se rok iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003 za podnošenje žalbe protiv odluke o egzekvaturi produljiti, osobito u slučaju u kojem je odluka izvršena prije dostave potvrde o egzekvaturi osobi protiv koje je zatraženo izvršenje.

6. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev, kojem je podnesen i zahtjev za privremene mjere radi izdavanja privremene zaštitne mjere protiv engleskog tijela kojom se tom tijelu zabranjuje nastavak postupka posvajanja bebe i pokretanje postupka posvajanja dvoje starije djece, traži od Suda odgovor na pitanje protivi li se pravu Unije to da on izda takvu privremenu mjeru protiv javnog tijela druge države članice.

II. Pravni okvir

A. Međunarodno pravo i pravo Unije

1. Haška konvencija

7. U skladu s njezinim člankom 1., predmet Haške konvencije je među ostalim „osigurati što hitniji povratak djece nezakonito odvedene ili zadržane u nekoj državi ugovornici”.

² Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133. i ispravak SL 2014., L 46, str. 22.)

8. Na temelju članka 3. Haške konvencije, odvođenje ili zadržavanje djeteta smatra se nezakonitim:

„(a) ako predstavlja povredu prava na skrb što ga je dobila osoba, institucija ili bilo koje drugo tijelo, kolektivno ili pojedinačno, po zakonu države u kojoj je dijete imalo [uobičajeno boravište] neposredno prije odvođenja ili zadržavanja;

[...]

Prava na skrb spomenuta u točki (a) [...] mogu se steći, prije svega, *ex lege* ili na temelju sudske ili upravne odluke, ili na temelju sporazuma koji ima pravni učinak [prema pravu] dotične države.”

9. U skladu s člankom 12. prvim stavkom Haške konvencije:

„Ako je dijete nezakonito odvedeno ili zadržano u smislu članka 3., a na dan početka postupka pred sudskim ili upravnim organom države ugovornice u kojoj se dijete nalazi proteklo je manje od jedne godine od dana nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, takav nadležni organ naređuje momentalni povratak djeteta.”

10. Članak 13. Haške konvencije glasi kako slijedi:

„Bez obzira na odredbe prethodnog članka, sudski ili upravni organ države kojoj se zahtjev upućuje nije dužan narediti povratak djeteta ako osoba, institucija ili drugo tijelo koje se suprotstavlja njegovu povratku utvrdi:

[...]

(b) da postoji ozbiljna opasnost da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepovoljan položaj.

Sudski ili upravni organ može također odbiti [narediti] povratak djeteta ako utvrdi da se dijete suprotstavlja povratku i da je [...] napunilo godine i steklo stupanj zrelosti [pri kojemu je potrebno uzeti] u obzir njegovo mišljenje. [...]”

2. Uredba br. 2201/2003

11. Članak 1. Uredbe br. 2201/2003 određuje:

„1. Ova se Uredba primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u građanskim stvarima koje se odnose na:

[...]

(b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti.

2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu se odnositi na:

(a) pravo na roditeljsku skrb i pravo na kontakt s djetetom;

(b) skrbništvo, odgajateljstvo i slične institute;

(c) određivanje i dužnosti svake osobe ili tijela koje brine o djetetu i njegovoj imovini, koje ga zastupa i koje mu pomaže;

(d) smještaj djeteta kod udomitelja ili u ustanovu;

[...]

3. Ova se Uredba ne primjenjuje na:

[...]

(b) odluke o posvajanju, pripremne mjere za posvajanje ili poništavanje ili pobijanje posvajanja;

[...]”

12. U skladu s člankom 2. Uredbe br. 2201/2003:

„4. izraz , sudska odluka’ označava [...] presudu koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, koju izriče sud države članice [...];

[...]

7. izraz , roditeljska odgovornost’ označava prava i obveze koj[i] se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koj[i] su sudskom odlukom dodijeljen[i] fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom;

[...]

9. izraz , pravo na skrb’ uključuje prava i obveze koji se odnose na roditeljsku skrb nad djetetom, a posebno na pravo određivanja djetetova boravišta;

[...]

11. izraz , nezakonito odvođenje ili zadržavanje’ označava odvođenje ili zadržavanje djeteta ako:

(a) je riječ o kršenju prava na skrb stečenog sudskom odlukom ili primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom u skladu s pravom države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova odvođenja ili zadržavanja [...]”

13. Poglavlje II. Uredbe br. 2201/2003 naslovljeno je „Nadležnost” i među ostalim sadržava članak 11., naslovljen „predaja djeteta”, koji određuje:

„1. Ako osoba, ustanova ili tijelo koje ima pravo na skrb od nadležnih tijela u državi članici zatraži donošenje sudske odluke na temelju Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građansk[opravnim] aspektima međunarodne otmice djece (dalje u tekstu: ‚Haška konvencija iz 1980.’), kako bi postiglo predaju djeteta koje je nezakonito odvedeno ili zadržano u državi članici koja nije država članica u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, primjenjuju se stavci 2. do 8.

[...]

4. Sud ne može odbiti predaju djeteta na temelju članka 13. [točke] (b) Haške konvencije iz 1980. ako je utvrđeno da su poduzete sve potrebne mjere za zaštitu djeteta po njegovu povratku.

[...]

6. Ako je sud donio odluku da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haške konvencije iz 1980., sud mora odmah, izravno ili putem svojega središnjega tijela, poslati presliku sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje i odgovarajuća pismena, posebno prijepis zapisnika sa saslušanja pred sudom, nadležnom sudu ili središnjem tijelu države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, u skladu s odredbama nacionalnog prava. Sud sva navedena pismena mora primiti u roku od mjesec dana od datuma donošenja sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje.

7. Osim u slučaju da je jedna od stranaka pred sudovima države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja već pokrenula postupak, sud ili središnje tijelo koje prima informacije iz stavka 6. mora o njima obavijestiti stranke i pozvati ih da podnesu prijedloge sudu, u skladu s nacionalnim pravom, u roku od tri mjeseca od datuma obavijesti, kako bi sud mogao razmatrati pitanje skrbi nad djetetom.

Ne dovodeći u pitanje postupovna pravila sadržana u ovoj Uredbi, sud zaključuje predmet ako nije primio nikakve prijedloge u navedenom roku.

8. Neovisno o sudskoj odluci kojom je određeno da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haške konvencije, svaka kasnija sudska odluka kojom se zahtijeva predaja djeteta, koju donese sud nadležan u skladu s ovom Uredbom, izvršiva je u skladu s odredbama dijela 4. poglavlja III., s ciljem osiguranja predaje djeteta.”

14. Članak 20., koji je također dio poglavlja II., određuje:

„1. U žurnim predmetima, odredbe ove Uredbe ne sprečavaju sudove države članice da poduzmu takve privremene, uključujući i zaštitne mjere, u odnosu na osobe i imovinu u toj državi, koje im omogućuje pravo te države članice čak i ako je, u skladu s ovom Uredbom, stvarno nadležan sud druge države članice.

[...]”

15. Poglavlje III. Uredbe br. 2201/2003 sadržava odredbe koje se odnose na „Priznavanje i izvršenje”. U tom pogledu, odjeljak 1. („Priznavanje”) uključuje među ostalim članak 21., naslovljen „Priznavanje sudske odluke”, čiji stavak 1. predviđa:

„Sudska odluka donesena u državi članici priznaje se u drugim državama članicama bez potrebe bilo kakvog posebnog postupka.”

16. Članak 23. Uredbe br. 2201/2003 određuje „Razlo[ge] nepriznavanja sudskih odluka koje se odnose na roditeljsku odgovornost”, odnosno:

„Sudska odluka koja se odnosi na roditeljsku odgovornost ne priznaje se:

- (a) ako je takvo priznavanje očito u suprotnosti s javnim redom u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje, uzimajući u obzir [najbolji] interes djeteta;
- (b) ako je donesena, osim u žurnome predmetu, a da pri tome djetetu nije omogućeno saslušanje, kršeći pri tome temeljna postupovna načela države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje;
- (c) ako je donesena u odsustvu osobe, a osobi koja se nije pojavila pred sudom nije dostavljeno pismeno o pokretanju postupka ili jednakovrijedno pismeno pravodobno da bi mogla pripremiti svoju obranu, osim ako je utvrđeno da je ta osoba nedvosmisleno prihvatila sudska odluku;

(d) na zahtjev bilo koje osobe koja smatra da sudska odluka zadire u njezinu roditeljsku odgovornost, ako je donesena bez saslušanja te osobe;

[...]"

17. Odjeljak 2. poglavlja III. Uredbe br. 2201/2003 naslovljen je „Zahtjev za izdavanje potvrde izvršivosti” i sadržava među ostalim članak 28. („Izvršive sudske odluke”), čiji stavak 1. predviđa:

„Sudska odluka o izvršavanju roditeljske odgovornosti nad djetetom, koja je donesena u državi članici i koja je u toj državi članici postala izvršiva te je dostavljena, izvršiva je i u drugoj državi članici ako je u toj državi članici, na zahtjev bilo koje zainteresirane stranke, proglašena izvršivom.”

18. Članak 31. Uredbe br. 2201/2003 predviđa u tom pogledu:

„1. Sud kojemu je podnesen zahtjev odluku donosi bez odlaganja. Ni osoba protiv koje se traži izvršenje niti dijete, u ovoj fazi postupka nemaju pravo podnošenja bilo kakvih prijedloga u vezi zahtjeva.

2. Zahtjev može biti odbijen samo zbog jednog od razloga navedenih u člancima 22., 23. i 24.

3. Ni u kakvim okolnostima nije dopušteno preispitivanje sadržaja sudske odluke.”

19. Članak 33. Uredbe br. 2201/2003, naslovljen „Pravni lijek protiv odluke”, određuje:

„1. Obje stranke mogu koristiti pravni lijek protiv odluke o zahtjevu za izdavanje potvrde izvršivosti.

[...]

3. O pravnom se lijeku odlučuje u kontradiktornom postupku.

4. Ako pravni lijek ulaže podnositelj zahtjeva za izdavanje potvrde izvršivosti, osoba protiv koje se traži izvršenje se poziva pred drugostupanjski sud. [...]

5. Pravni lijek protiv potvrde izvršivosti mora se uložiti u roku od mjesec dana od dana njezine dostave. Ako stranka protiv koje se traži izvršenje ima uobičajeno boravište u državi članici koja nije država u kojoj je izdana potvrda izvršivosti, rok za ulaganje pravnog lijeka iznosi dva mjeseca, a počinje teći od datuma dostave, bez obzira je li izvršena osobno ili na adresu. Rok se ne može produžiti zbog udaljenosti.”

20. Članak 35. stavak 1. Uredbe br. 2201/2003 glasi:

„Sud pred kojim je uložena pravni lijek u skladu s člancima 33. i 34. može, na zahtjev stranke protiv koje se traži izvršenje, zastati s postupkom ako je uložena redovni pravni lijek u državi članici podrijetla ili ako još nije protekao rok za ulaganje takvog pravnog lijeka. U posljednjem slučaju, sud može navesti rok u kojemu se pravni lijek mora podnijeti.”

21. Članak 40. Uredbe br. 2201/2003 definira područje primjene odjeljka 4. poglavlja III. navedene uredbe i određuje:

„1. Ovaj se [odjeljak] primjenjuje na:

(a) prava kontakta s djetetom;

i

(b) predaju djeteta, utvrđenu sudskom odlukom donesenom u skladu s člankom 11. stavkom 8.

2. Odredbe ovog [odjeljka] ne sprečavaju nositelja roditeljske odgovornosti da zahtijeva priznavanje i izvršenje sudske odluke u skladu s odredbama [odjeljka] 1. i [odjeljka] 2. ovog poglavlja.”

22. Članak 42., koji je dio odjeljka 4., predviđa:

„1. Predaja djeteta iz članka 40. stavka 1. točke (b), kao rezultat izvršive sudske odluke donesene u državi članici, priznaje se i izvršiva je u drugoj državi članici bez potrebe pribavljanja potvrde izvršivosti i bez mogućnosti osporavanja njezina priznavanja ako je sudska odluka potvrđena u državi članici podrijetla, u skladu sa stavkom 2.

Neovisno o mogućnosti ulaganja pravnog lijeka, čak i ako nacionalno pravo ne predviđa izvršivost po sili zakona, sudsku odluku kojom se potvrđuje predaja djeteta iz članka 11. stavka 8., sud podrijetla može proglasiti izvršivom.

2. Sudac podrijetla koji je donio sudsku odluku iz članka 40. stavka 1. točke (b) izdaje potvrdu iz stavka 1. samo ako:

- (a) je djetetu omogućeno saslušanje, osim ako je saslušanje smatrano neprikladnim zbog njegove dobi ili stupnja zrelosti;
- (b) je strankama omogućeno saslušanje; i
- (c) je sud uzeo u obzir, pri donošenju sudske odluke, razloge i dokaze na temelju kojih se izdaje nalog u skladu s člankom 13. Haške konvencije iz 1980.

[...]”

B. Irsko pravo

23. Članak 122. Rules of the Superior Courts (Poslovnik viših sudova) naslovljen je „Rokovi” te njegov stavak 7. glasi:

„Viši sud ima ovlast produljiti ili skratiti bilo koji rok propisan odredbama ovog poslovnika ili određen rješenjem o produljenju roka radi izvršenja radnje ili podnošenja postupovnog akta, u skladu s uvjetima koje određuje ovisno o slučaju. O produljenju se može odlučiti čak i ako je zahtjev za produljenje podnesen nakon isteka propisanog ili dodijeljenog roka.”

III. Okolnosti spora

24. Ovaj predmet odnosi se na obitelj koju čini majka³, koja trenutačno ima 24 godine, njezino troje djece, koja trenutačno imaju 6 godina⁴, 4 godine⁵ odnosno otprilike 11 mjeseci⁶, te njezin suprug⁷, koji trenutačno ima 26 godina i koji je bebin otac i očuh dvoje starije djece.

3 U daljnjem tekstu: majka

4 U daljnjem tekstu: prvo dijete

5 U daljnjem tekstu: drugo dijete; u daljnjem tekstu, također, zajedno s prvim djetetom: dvoje starije djece

6 U daljnjem tekstu: beba

7 U daljnjem tekstu: otac; u daljnjem tekstu, također, zajedno s majkom: roditelji

25. Iz spisa glavnog postupka proizlazi da su majka i dvoje starije djece, kada su živjeli u Engleskoj, bili nekoliko godina pod nadzorom lokalnog tijela nadležnog za zaštitu djece, Hampshire County Councila (Vijeće okruga Hampshire, Ujedinjena Kraljevina)⁸. HCC je u tom kontekstu bio zabrinut zbog, osobito, nedostatka higijene i čistoće u kući, povećanja težine drugog djeteta, obiteljskog nasilja koje je otac drugog djeteta izvršavao nad majkom dok je živio s njom, toga što je otac drugog djeteta posjedovao biljke kanabisa kao i, sveukupno, opasnosti od zanemarivanja nadzora nad djecom.

26. Tijekom 2015. i 2016. majka je sudjelovala u programu namijenjenom žrtvama obiteljskog nasilja⁹, rastavila se od oca drugog djeteta te poduzela korake kako bi zaštitila sebe i svoju djecu. Osim toga, kućni higijenski uvjeti su se poboljšali.

27. Međutim, u prvoj polovici 2017. HCC je ponovno stavio dvoje starije djece pod plan nadzora uglavnom zbog zanemarivanja životnih uvjeta djece i kućnih higijenskih uvjeta. Osim toga, HCC je izrazio zabrinutost zbog činjenice da je majka započela vezu s ocem krajem 2016., iako su otac i njegova prethodna partnerica izgubili roditeljsku skrb nad svojom djecom zbog toga što je jedno dijete doživjelo nezgodu koja nije bila slučajna i nije se moglo isključiti oca kao počinitelja, iako to policija nije mogla dokazati. HCC je također izrazio svoju zabrinutost zbog činjenice da je prvo dijete ispričalo da ga je otac udario po stražnjici i da nije bilo jasno je li se to dogodilo u okviru tučnjave u igri ili neprimjerenog kažnjavanja.

28. HCC je razmatrao različite mogućnosti smještaja za dvoje starije djece, među ostalim u udomiteljsku obitelj, kod njihove bake s majčine strane ili pak kod njihovih očeva a da nikada nije iznio mogućnost njihova posvajanja. U tom kontekstu, HCC je smatrao da su djeca premala da se njihovo mišljenje može uzeti u obzir. Također je napomenuo da je majka navela da, ako bude odlučeno da djeca ne mogu ostati s njom, ona želi da se smjeste kod njezine majke, odnosno njihove bake s majčine strane.

29. Osim toga, iz HCC-ovih izvješća kao i iz izvješća koja je dostavila škola prvog djeteta i dječji vrtić drugog djeteta proizlazi da je dvoje starije djece imalo dobar odnos s bakom i da su se njihovi uvjeti poboljšali otkad je njihova baka pomagala njihovoj majci te ih vodila ujutro u školu i dječji vrtić. Štoviše, iz izvješća koja je dostavila škola prvog djeteta i dječji vrtić drugog djeteta tijekom ljeta 2017. proizlazi, među ostalim, da su ta djeca bila društvena i imala nježan odnos s majkom. Naposljetku, ona potvrđuju činjenicu da su roditelji prihvaćali i tražili savjete za poboljšanje životnih i higijenskih uvjeta koje su kritizirale socijalne službe, što je ustvari dovelo do njihova poboljšanja.

30. Family Court u Portsmouthu (Obiteljski sud u Portsmouthu, Ujedinjena Kraljevina) 30. lipnja 2017. u korist HCC-a izdao je nalog za privremenu skrb (*interim care order*) koji se odnosio na dvoje starije djece. Taj je nalog dodijelio roditeljsku skrb HCC-u i među ostalim sadržavao zabranu udaljavanja djece iz Ujedinjene Kraljevine. Unatoč HCC-ovim planovima za smještaj, djeca su u početku ostavljena kod roditelja. Osoba nadležna za zastupanje interesa djece¹⁰ na raspravi je u okviru tog postupka izrazila neslaganje s HCC-ovim planom za smještaj djece.

31. Prema HCC-ovim tvrdnjama ta je uprava u kolovozu 2017. obavijestila roditelje o svojoj namjeri ishoda sudske odluke u vezi s roditeljskom skrbi nad bebom nakon što se rodi. HCC je osim toga upozorio roditelje da će se protiviti bilo kakvom kontaktu između oca i bebe bez nadzora.

32. Beba je rođena u bolnici početkom rujna 2017. te su se majka i beba vratile kući na sam dan rođenja ili sutradan¹¹.

⁸ U daljnjem tekstu: HCC

⁹ Freedom Programme, vidjeti www.freedomprogramme.co.uk/.

¹⁰ *Cafcass guardian*, nadležan za ispitivanje plana lokalnog tijela i za osiguravanje da su odluke donesene u najboljem interesu dotične djece; vidjeti <https://www.cafcass.gov.uk/grown-ups/parents-and-carers/care-proceedings/cafcass-role-care-proceedings/>.

¹¹ Nije sasvim jasno jesu li se vratile kući isti ili sljedeći dan nakon rođenja bebe.

33. Sutradan ili dva dana nakon rođenja bebe¹² HCC-ovi socijalni radnici posjetili su roditelje u njihovu domu te ih obavijestili o promjeni HCC-ova plana skrbi za djecu, koja se sastoji u oduzimanju djece roditeljima. Osim toga, jedan od socijalnih radnika i roditelji potpisali su sporazum u skladu s kojim je otac trebao napustiti obiteljski dom istu večer i prekinuti daljnji kontakt s djecom bez prethodne obavijesti HCC-u do ishoda sudskih postupaka.

34. Stoga je majka, koja je u tom trenutku imala 23 godine, trebala biti sama u kući s bebom starom 1 ili 2 dana kao i s dvoje starije djece od 3 odnosno 5 godina, s izgledima da se tijekom nadolazećih sudskih postupaka odluči da joj se djeca oduzmu. Majka je osim toga kasnije u izjavi danoj pod prisegom tvrdila da se u tom trenutku sjetila razgovora koji je ranije vodila s HCC-ovim socijalnim radnikom tijekom kojeg je on napomenuo da je dvoje starije djece u svakom slučaju prestaro za posvajanje, ali da je bebu lako posvojiti.

35. U tim su okolnostima, 5. ili 6. rujna 2017.¹³, odnosno dva ili tri dana nakon rođenja bebe, roditelji s djecom trajektom otputovali u Irsku.

36. Nakon što su stigli u Irsku, roditelji su iznajmili kuću, dali bebu na pregled kod medicinske sestre, prijavili djecu kod pedijatra te upisali dvoje starije djece u školu. Osim toga, obitelj su nadzirali irska policija i irske službe za zaštitu djece (Child and Family Agency (Služba za zaštitu djece i obitelji, Irska); u daljnjem tekstu: CFA), koje nisu pronašle ništa zabrinjavajuće prilikom nekoliko posjeta obiteljskom domu.

37. Obiteljski sud u Portsmouthu je 6. rujna 2017. u korist HCC-a izdao nalog za privremenu skrb (*interim care order*) koji se odnosi na bebu.

38. HCC je 8. rujna 2017. podnio zahtjev za stavljanje troje djece pod skrbništvo pred High Court of Justice (England & Wales), Family Division, Family Court at Portsmouth (Visoki sud (Engleska i Wales, Obiteljski odjel, Obiteljski sud u Portsmouthu, Ujedinjena Kraljevina); u daljnjem tekstu: engleski High Court). Taj je zahtjev isti dan dostavljen zastupnicima roditelja. Očev zastupnik je tada naveo da nema nikakve upute u pogledu stavljanja pod skrbništvo i da neće zahtijevati besplatnu pravnu pomoć za postupanje u okviru tog postupka. Majčin zastupnik je izjavio da je želio tražiti njezine upute, ali da je nije uspio kontaktirati telefonom.

39. Kasnije istog dana engleski High Court je u odsutnosti zastupnika roditelja donio rješenje kojim se nalaže stavljanje djece pod skrbništvo suda te njihova predaja u Englesku (u daljnjem tekstu: rješenje engleskog High Courta od 8. rujna 2017.).

40. Prema HCC-ovim tvrdnjama, rješenje engleskog High Courta od 8. rujna 2017. dostavljeno je roditeljima 11. rujna 2017.

41. District Court u Goreyu (Općinski sud u Goreyu, Irska) je 13. rujna 2017. u korist CFA-a izdao naloge za privremenu skrb (*interim care orders*) za troje djece, koji su trebali ostati na snazi do 26. rujna 2017. Djeca su privremeno smještena u udomiteljsku obitelj u Irskoj.

42. High Court (Visoki sud, Irska) (u daljnjem tekstu: irski High Court) je 21. rujna 2017. donio rješenje koje se odnosi na priznavanje i izvršenje rješenja engleskog High Courta od 8. rujna 2017. (u daljnjem tekstu: rješenje o egzektivaciji irskog High Courta od 21. rujna 2017.).

12 Nije sasvim jasno je li do posjeta došlo sljedeći dan ili dva dana nakon rođenja bebe.

13 Nije sasvim jasno jesu li roditelji stigli u Irsku 5. ili 6. rujna 2017.

43. Na dan donošenja rješenja o egzektivaciji irskog High Courta od 21. rujna 2017. službe CFA-a preuzele su djecu iz udomiteljske obitelji u kojoj su bila privremeno smještena te su je predale HCC-ovim socijalnim radnicima u trajektnoj luci Rosslare (Irska). Djeca su zatim odvedena u Ujedinjenu Kraljevinu, gdje je dvoje starije djece smješteno kod oca drugog djeteta, dok je beba smještena u udomiteljsku obitelj.

44. Nakon odlaska djece engleski socijalni radnik telefonskim je pozivom obavijestio roditelje o tom odlasku. Rješenje o egzektivaciji irskog High Courta od 21. rujna 2017. zatim je dostavljeno roditeljima 22. rujna 2017.

45. Roditelji su 26. rujna 2017. podnijeli žalbu protiv rješenja engleskog High Courta od 8. rujna 2017. pred Court of Appeal of England and Wales (Žalbeni sud, Engleska i Wales). Taj im je sud 9. listopada 2017. odbio dopustiti žalbu.

46. Zastupnici roditelja su 24. studenoga 2017. pred irskim High Courtom podnijeli žalbu protiv rješenja o egzektivaciji irskog High Courta od 21. rujna 2017. koje je dostavljeno roditeljima 22. rujna 2017. Na raspravi u tom postupku zastupnici roditelja napomenuli su da se zakašnjenje od 48 sati s kojim je žalba dostavljena ne može pripisati roditeljima.

47. Engleski High Court je 21. prosinca 2017. izdao nalog za smještaj (*placement order*) kojim je ovlastio HCC da utvrdi posvojitelje za bebu te da je smjesti kod njih.

48. Irski High Court je 18. siječnja 2018. odbacio žalbu roditelja protiv rješenja o egzektivaciji irskog High Courta od 21. rujna 2017. smatrajući da nije nadležan za produljenje roka za žalbu.

49. Roditelji su podnijeli žalbu protiv te odluke o odbacivanju pred sudom koji je uputio zahtjev, Court of Appeal (Žalbeni sud, Irska).

50. U okviru tog postupka HCC je obavijestio sud koji je uputio zahtjev da ne namjerava sudjelovati u postupku zbog proračunskih ograničenja. Osim toga, naveo je sudu koji je uputio zahtjev da ni u kojem slučaju ne namjerava vratiti djecu, bez obzira na ishod postupka koji se vodi pred njim.

51. Sud koji je uputio zahtjev je 17. svibnja 2018. podnio zahtjev za prethodnu odluku u predmetu C-325/18 PPU.

52. Roditelji su 23. svibnja 2018. podnijeli zahtjev za privremenu pravnu zaštitu sudu koji je uputio zahtjev radi izdavanja naloga protiv HCC-a kako bi se spriječio da nastavi postupak posvajanja bebe te da pokrene postupak posvajanja dvoje starije djece.

53. Iako nije sudjelovao ni u tom potonjem postupku, HCC je podnio izjavu ujutro prije rasprave o privremenoj mjeri, odnosno 29. svibnja 2018. U toj je izjavi istaknuo da posvajanje predlaže samo za bebu. Napomenuo je da, s obzirom na dob dvoje druge djece, njihov smještaj kod jednog roditelja, odnosno oca drugog djeteta, kao i njihovu snažnu bratsku povezanost, nema nikakvog razloga za pokretanje postupka posvajanja. Ako se smještaj kod oca drugog djeteta treba okončati, plan skrbi je tada dugoročni smještaj u udomiteljsku obitelj.

54. Sud koji je uputio zahtjev je 7. lipnja 2018. podnio zahtjev za prethodnu odluku u predmetu C-375/18 PPU.

IV. Postupak pred Sudom i prethodna pitanja

55. Aktom podnesenim tajništvu Suda 17. svibnja 2018. Court of Appeal (Žalbeni sud) je u okviru žalbenog postupka koji se pred njim vodi odlučio zatražiti primjenu hitnog prethodnog postupka i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja (predmet C-325/18 PPU):

- „1. Ako se tvrdi da su roditelji ili drugi članovi obitelji nezakonito odveli djecu iz države njihova uobičajenog boravišta [u] drugu državu protivno sudskoj odluci koju je ishodilo javno tijelo države [boravišta], može li to javno tijelo zahtijevati da sudovi druge države članice u skladu s odredbama poglavlja III. Uredbe Vijeća br. 2201/2003 izvrše sudsku odluku kojom se određuje predaja te djece u prvonavedenu državu ili predmetno tijelo time nezakonito zaobilazi članak 11. te uredbe i Hašku konvenciju iz 1980. ili čini drugu zlouporabu prava?
2. U slučaju koji se odnosi na odredbe Uredbe Vijeća br. 2201/2003 o izvršenju, je li sud pred kojim je pokrenut postupak nadležan za produljenje roka za žalbu iz članka 33. stavka 5. s obzirom [na činjenicu] da je kašnjenje minimalno i da bi se produljenje roka osim toga moglo odobriti na temelju nacionalnog prava?
3. Bez obzira na drugo pitanje, ako inozemno javno tijelo odvede djecu, kao što je to slučaj u glavnom postupku, s područja države članice na temelju odluke o izvršenju, koja je u skladu s člankom 31. Uredbe br. 2201/2003 donesena bez saslušanja protivne stranke [...], ali je izvršena prije dostave roditeljima, lišavajući ih time prava na podnošenje zahtjeva za odgodu izvršenja u iščekivanju žalbenog postupka, ugrožava li takvo postupanje bit prava koje roditelji imaju na temelju članka 6. [Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda] (EKLJP) ili članka 47. [P]ovelje [Europske unije o temeljnim pravima] (u daljnjem tekstu: Povelja), tako da ipak treba produljiti rok za žalbu (iz članka 33. stavka 5. te uredbe)?”

56. Osim toga, aktom podnesenim tajništvu Suda 7. lipnja 2018. Court of Appeal (Žalbeni sud) je u okviru postupka privremene pravne zaštite koji je u međuvremenu pokrenut pred njim uputio sljedeće prethodno pitanje, također pritom tražeći primjenu hitnog prethodnog postupka (predmet C-375/18 PPU):

„Protivi li se pravu Europske unije, osobito odredbama Uredbe br. 2201/2003, to da sud jedne države članice rješenjem o privremenoj pravnoj zaštiti (koje predviđa zaštitne mjere) izda nalog *in personam* protiv javnog tijela druge države članice, kojim se tom tijelu zabranjuje pokretanje postupka posvajanja djece pred sudovima te druge države članice kada se nalog *in personam* pokaže potrebnim radi zaštite prava stranaka u postupku koji se odnosi na izvršenje odluke na temelju poglavlja III. te uredbe?”

57. Nakon upravnog sastanka od 11. lipnja 2018. prvo vijeće Suda odlučilo je spojiti ove predmete te na njih primijeniti hitni prethodni postupak iz članka 107. Poslovnika Suda.

58. U okviru postupka pred Sudom roditelji, HCC, Europska komisija kao i irska vlada i vlada Ujedinjene Kraljevine podnijeli su očitovanja, a vlada Ujedinjene Kraljevine je i odgovorila na pitanja koja je postavio Sud. Iste su stranke zajedno s češkom i poljskom vladom sudjelovale na raspravi od 13. srpnja 2018.

V. Ocjena

A. Dopuštenost zahtjevâ za prethodnu odluku

59. Iz kronologije glavnog predmeta proizlazi da su djeca predana u Englesku prije nego što je rješenje o egzekvaturi irskog High Courta dostavljeno roditeljima. Oni su stoga mogli podnijeti svoju žalbu protiv navedenog rješenja tek nakon njegova izvršenja.

60. U tim bi se okolnostima moglo postaviti pitanje o postojanju glavnog postupka i, posljedično, o dopuštenosti ovih prethodnih pitanja.

61. Međutim, iz strukture Uredbe br. 2201/2003 doista proizlazi da se odluka o egzekvaturi mora obično dostaviti stranci protiv koje se traži izvršenje prije izvršenja kako bi ta stranka mogla podnijeti pravodobnu žalbu radi sprječavanja izvršenja¹⁴.

62. To ipak ne može suprotno tomu značiti, ako je do izvršenja došlo prije dostave odluke o egzekvaturi, da je žalba protiv navedene odluke bespredmetna¹⁵.

63. U tom pogledu, Komisija je na raspravi doista istaknula da Uredba br. 2201/2003 ne predviđa posebni postupak koji obvezuje engleske sudove da uzmu u obzir mogućnost da sud koji je uputio zahtjev poništi odluku o egzekvaturi.

64. Ipak, kao što je to tvrdila vlada Ujedinjene Kraljevine, u takvoj situaciji roditelji mogu podnijeti žalbu u Engleskoj i na temelju međunarodne kurtoazije (*international comity*) engleski sudovi neće zanemariti odluku irskog suda te će, upravo suprotno, pridati iznimnu važnost njezinim razlozima. Osim toga, kako su to također napomenuli vlada Ujedinjene Kraljevine i HCC-ov zastupnik, predaja djece u Englesku ni u kojem slučaju nije nepovratna i, podložno uzimanju u obzir njihova najboljeg interesa, ona se mogu, po potrebi, u svakom slučaju ponovno dovesti u Irsku. Vlada Ujedinjene Kraljevine i HCC-ov zastupnik su osim toga istaknuli da su takva povratna putovanja uobičajena, osobito prilikom primjene Haške konvencije između Ujedinjene Kraljevine i Sjedinjenih Američkih Država.

65. Iz toga slijedi da se postojanje glavnog postupka i, posljedično, dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku ne mogu dovesti u sumnju.

B. Prvo prethodno pitanje u predmetu C-325/18 PPU

66. Svojim prvim pitanjem u predmetu C-325/18 PPU sud koji je uputio zahtjev želi znati može li se, ako se tvrdi da su djeca nezakonito odvedena, odluka suda države članice uobičajenog boravišta kojom se nalaže predaja te djece proglasiti izvršivom u državi članici utočišta u skladu s općim odredbama poglavlja III. Uredbe br. 2201/2003 ili je to zaobilaženje posebnog postupka predviđenog za slučaj odvođenja djece iz Haške konvencije u vezi s člankom 11. Uredbe br. 2201/2003 (u daljnjem tekstu također: haški put).

67. Čini se da roditelji i sud koji je uputio zahtjev smatraju da u slučaju odvođenja djece iz jedne države članice u drugu postoji odnos supsidijarnosti između haškog puta i uobičajenog postupka priznavanja i egzekvature odluka koje se odnose na roditeljsku odgovornost iz Uredbe br. 2201/2003.

¹⁴ Vidjeti točku 118. i sljedeće ovog mišljenja.

¹⁵ Vidjeti u tom smislu moje stajalište u predmetu *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, t. 56. i 57.).

68. Članak 11. Uredbe br. 2201/2003 u vezi s Haškom konvencijom omogućuje da osoba koja tvrdi da je dijete nezakonito odvedeno u drugu državu članicu zahtijeva od nadležnog sudskog ili upravnog tijela te države članice da naloži predaju djeteta. Ako sud države članice u kojoj se dijete nalazi odbije naložiti tu predaju na temelju članka 13. Haške konvencije¹⁶, članak 11. stavak 8. Uredbe br. 2201/2003 omogućuje da sud koji je nadležan na temelju navedene uredbe donese odluku kojom se nalaže predaja, koja je zatim izravno izvršiva u državi članici utočišta, a da ne postoji potreba za postupkom egzekviture, ako je donesena i potvrđena u skladu s predviđenim postupkom¹⁷.

69. U ovom slučaju nije sporno da HCC nije koristio taj put i da stoga nije bilo odluke kojom se nalaže predaja djece u smislu članka 11. stavka 8. Uredbe br. 2201/2003. Kao što je to potvrdio na raspravi, HCC nije izabrao taj put osobito zato što je dostupan samo za slučaj nezakonitog odvođenja djeteta povredom prava na roditeljsku skrb¹⁸. Međutim, u trenutku odvođenja obitelji u Irsku HCC je bio siguran da ima pravo na roditeljsku skrb samo u pogledu dvoje starije djece. Stoga, nije bio siguran da se odvođenje bebe može smatrati nezakonitim u smislu relevantnih odredbi¹⁹.

70. To je razlog zbog kojeg je HCC izravno od engleskog High Courta zahtijevao da stavi djecu pod skrbištvo suda i da naloži njihovu predaju u Englesku, prije podnošenja, u skladu s člankom 28. Uredbe br. 2201/2003, zahtjeva za izdavanje potvrde izvršnosti rješenja engleskog High Courta pred irskim High Courtom.

1. Mogućnost zahtijevanja egzekviture odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost na temelju Uredbe br. 2201/2003 neovisno o haškom putu

71. Uredba br. 2201/2003 predviđa dvije različite mogućnosti za izvršenje odluka koje su donijeli sudovi u drugim državama članicama: s jedne strane, opći put zahtjeva za egzekvaturu u skladu s odjeljkom 2. poglavlja III. (članak 28. i sljedeći) i, s druge strane, posebni put odluka koje uživaju izravnu izvršnost u drugoj državi članici a da nije potrebna egzekvatura na temelju odjeljka 4. poglavlja III. (članak 40. i sljedeći). Ta se druga mogućnost može primijeniti samo na odluke iz članka 11. stavka 8.²⁰ Uredbe br. 2201/2003, odnosno odluke o predaji koje je nadležni sud donio po provedbi haškog puta nakon odluke o zadržavanju koju je donio sud države članice u kojoj se dijete nalazi.

72. Međutim, u skladu s člankom 40. stavkom 2. Uredbe br. 2201/2003, odredbe odjeljka 4. poglavlja III. (o izvršnosti odluka o predaji donesenih po završetku haškog puta) ne sprječavaju nositelja roditeljske odgovornosti da zahtijeva priznavanje i izvršenje odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost u skladu s odredbama odjeljaka 1. i 2. navedenog poglavlja.

73. Okolnosti glavnog predmeta osim toga upućuju da su moguće situacije u kojima je odluka kojom se dodjeljuje roditeljska odgovornost osobi koja je ostala u jednoj državi članici donesena tek nakon odvođenja djeteta u drugu državu članicu, tako da odvođenje nije nezakonito u smislu haškog puta. Nezamislivo je da je takvoj osobi u takvom slučaju nemoguće zahtijevati egzekvaturu odluke kojom joj se dodjeljuje roditeljska odgovornost u državi članici utočišta u skladu s Uredbom br. 2201/2003.

16 Donošenje takve odluke o zadržavanju preduvjet je za primjenu posebnog postupka izvršenja iz poglavlja III. odjeljka 4. Uredbe br. 2201/2003; vidjeti presudu od 11. srpnja 2008., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 74.).

17 Vidjeti uvodne izjave 17., 18. i 23. Uredbe br. 2201/2003. Za objašnjenja u tom pogledu vidjeti također presude od 11. srpnja 2008., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 61. i slj.) i od 26. travnja 2012., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, t. 116. i slj.). Vidjeti također moje stajalište u predmetu Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, t. 58., 72. i slj.).

18 Vidjeti članak 1. točku (a) i članke 3. i 12. Haške konvencije te članak 2. točku 11. podtočku (a) i članak 11. stavak 1. Uredbe br. 2201/2003 (točke 7., 8., 9., 12. i 13. ovog mišljenja).

19 U trenutku odvođenja u Irsku bili su izdani nalozi za privremenu skrb u korist HCC-a u pogledu dvoje starije djece (vidjeti točku 30. ovog mišljenja); suprotno tomu, kako je HCC-ov zastupnik potvrdio na raspravi, nije moguće utvrditi je li se nalog za privremenu skrb za bebu ishodio prije ili nakon odlaska (vidjeti točke 35. i 37. ovog mišljenja).

20 Kao i za određene odluke o pravu na kontakt o kojima nije riječ u ovom kontekstu.

74. Iz toga slijedi da se ne čini da osoba koja želi ishoditi predaju djeteta odvedenog u drugu državu članicu mora obvezno pokušati da se ta predaja naloži haškim putem prije nego što može u skladu s člankom 28. Uredbe br. 2201/2003 podnijeti zahtjev za egzekvaturu odluke koja se odnosi na njezinu roditeljsku odgovornost donesenu u drugoj državi članici²¹.

75. Dvojbe roditelja i suda koji je uputio zahtjev s obzirom na takvo tumačenje nisu uvjerljive.

76. Stoga, prije svega se ne može prikloniti stajalištu suda koji je uputio zahtjev prema kojem članak 13. Haške konvencije nudi više razloga za odbijanje naloga za predaju djeteta nego što ih članak 23. Uredbe br. 2201/2003 nudi za odbijanje priznavanja i izvršenja odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost. Naime, razlozi za odbijanje i nepriznavanje iz tih odredbi se uvelike preklapaju.

77. To tim više vrijedi s obzirom na to da Uredba br. 2201/2003 ublažava osnove za odbijanje predaje iz Haške konvencije kada se ta konvencija primjenjuje u vezi s navedenom uredbom između država članica Unije: s jedne strane, članak 11. stavak 4. Uredbe br. 2201/2003 ublažava razlog za odbijanje iz članka 13. točke (b) Haške konvencije; s druge strane, kao što je to već navedeno²², sud nadležan za odlučivanje o meritumu može na temelju članka 11. Uredbe br. 2201/2003 zanemariti odluku o zadržavanju koju je donio sud u državi članici utočišta, iako na temelju članka 42. stavka 2. točke (c) navedene uredbe mora uzeti u obzir razloge koji su doveli do donošenja te odluke o zadržavanju.

78. Zatim, iz članka 11. stavka 7. i članka 42. stavka 2. točke (b) Uredbe br. 2201/2003 doista proizlazi da se odluka o predaji usvojena u skladu s člankom 11. stavkom 8. navedene uredbe ne može donijeti prije nego što je dotičnim strankama omogućeno saslušanje. Međutim, iz članka 31. stavka 2. u vezi s člancima 23. i 33. Uredbe br. 2201/2003 proizlazi da ni odluka koja se odnosi na roditeljsku odgovornost ne može biti proglašena izvršnom u drugoj državi članici a da osobi protiv koje se traži izvršenje nije omogućeno saslušanje²³. Dakle, iz činjenice da se potonje odredbe nisu poštovala u ovom slučaju²⁴ ne može se zaključiti da bi uobičajeni put egzekvaturu odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost iz članka 28. i sljedećih Uredbe br. 2201/2003 općenito manje štiti prava protivnika izvršenja od puta iz članaka 11., 40. i 42. navedene uredbe.

79. Naposljetku, ne može se ni pozivati na činjenicu da u određenim jezičnim verzijama Uredbe 2201/2003²⁵ postoje razlike u formulaciji između članaka 21. i 28. s obzirom na predmet zahtjeva za egzekvaturu. Tako, članak 21. doista određuje da se „[s]udska odluka donesena u državi članici” (odnosno, u skladu s definicijom iz članka 2. točke 4. bilo koja presuda koja se odnosi na roditeljsku odgovornost) priznaje u drugim državama članicama, dok članak 28. dotičnih jezičnih verzija predviđa zahtjev za egzekvaturu samo za „sudsku odluku o izvršavanju”²⁶ roditeljske odgovornosti donesenu u državi članici”. Međutim, ne samo da ta razlika nije prisutna u svim jezičnom verzijama Uredbe br. 2201/2003 već, štoviše, ona samo odražava okolnost da su uglavnom odluke o izvršavanju

21 U predmetima povodom kojih su donesene presude od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 62. i slj.) i od 9. listopada 2014., C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, t. 62. i slj.) stranke su, osim toga, paralelno koristile ta dva postupka i Sud nije kritizirao taj pristup.

22 Vidjeti točku 68. ovog mišljenja.

23 Vidjeti točku 118. i sljedeće ovog mišljenja.

24 Vidjeti točku 121. i sljedeće ovog mišljenja.

25 Radi se osobito o verzijama na engleskom jeziku („[a] judgment on the exercise of parental responsibility in respect of a child given in a Member State”); na francuskom jeziku („[l]es décisions rendues dans un État membre sur l'exercice de la responsabilité parentale à l'égard d'un enfant”); na španjolskom jeziku („[l]as resoluciones dictadas en un Estado miembro sobre el ejercicio de la responsabilidad parental con respecto a un menor”); na talijanskom jeziku („[l]e decisioni relative all'esercizio della responsabilità genitoriale su un minore”); na portugalskom jeziku („[a]s decisões proferidas num Estado-Membro sobre o exercício da responsabilidade parental relativa a uma criança”) ili pak na nizozemskom jeziku („[b]eslissingen betreffende de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind”). Suprotno tomu, u drugim jezičnim verzijama Uredbe br. 2201/2003 nema takve razlike u članku 28., vidjeti osobito verzije na njemačkom jeziku („[d]ie in einem Mitgliedstaat ergangenen Entscheidungen über die elterliche Verantwortung für ein Kind”); na danskom jeziku („[e]n i en medlemsstat truffet retsafgørelse om forældreansvar over for et barn”); na češkom jeziku („[v]ýkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti vydaných v členském státě”) ili pak na estonskom jeziku („[l]apse suhtes vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mis on tehtud liikmesriigis ja on selles liikmesriigis täitmisele pööratav ning kätte antud”).

26 Moje isticjanje

roditeljske odgovornosti te koje zahtijevaju mjere izvršenja te im je stoga potrebna odluka o egzekvaturi. Suprotno tomu, za odluke o dodjeli, prijenosu ili oduzimanju roditeljske odgovornosti može biti dovoljno samo priznavanje. To ne može međutim značiti da je zahtjev za egzekvaturu isključen u odnosu na te odluke koje se također nužno mogu, po potrebi, prisilno izvršiti.

80. Stoga, osobito u slučaju odvođenja djeteta iz države članice njegova uobičajenog boravišta u drugu državu članicu, odluka suda države članice podrijetla kojom se dodjeljuje roditeljska odgovornost i pravo na roditeljsku skrb roditelju koji je ostao u toj državi može se prisilno izvršiti u smislu da, ako roditelj koji je oteo dijete ne „preda” dijete, bit će potrebna pomoć policijskih snaga kako bi se ono preuzelo i vratilo. To tim više vrijedi s obzirom na to da, na temelju članka 2. točke 9. Uredbe br. 2201/2003, „pravo na skrb” u smislu navedene uredbe osobito podrazumijeva pravo određivanja djetetova boravišta²⁷.

81. To tumačenje potvrđuju uvjeti potvrde iz članka 39. Uredbe br. 2201/2003, čiji se standardni obrazac nalazi u Prilogu II. navedenoj uredbi. Takvu potvrdu, koju je u ovom slučaju također ispunio engleski High Court, treba, na temelju članka 37. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, dostaviti stranka koja zahtijeva egzekvaturu odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost. Međutim, točka 11. tog obrasca predviđa upravo mogućnost navođenja je li „[u] sudskoj odluci određena [...] predaja djeteta” kao i imena te kontakt podataka osobe kojoj dijete mora biti predano. Osim toga, ta točka 11. izričito navodi da je „[ta] mogućnost predviđena u skladu s člankom 40. stavkom 2.”

82. To potvrđuje da je zakonodavac doista predvidio odluke koje se odnose na roditeljsku odgovornost i koje podrazumijevaju predaju djeteta u drugu državu članicu te čija se egzekvatura može zahtijevati neovisno o korištenju haškog puta predviđenog u člancima 11., 40. i 42. navedene uredbe.

2. Nemogućnost zahtijevanja na temelju Uredbe br. 2201/2003 egzekvature odluke kojom se nalaže predaja djeteta, nepovezane s odlukom koja se odnosi na roditeljsku odgovornost

83. Valja razlikovati odluke koje podrazumijevaju ili nalažu predaju djeteta u državu članicu podrijetla kao posljedicu odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, s jedne strane, i odluke kojima se nalaže predaja osobe, u ovom slučaju djeteta, na područje države članice neovisno o odluci koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, s druge strane: obje vrste odluka mogu podrazumijevati predaju djeteta u državu članicu podrijetla, ali samo prvonavedene mogu biti proglašene izvršnim u državi članici u kojoj se podnosi zahtjev na temelju odjeljka 2. poglavlja III. Uredbe br. 2201/2003.

84. Stoga, naravno, nije isključeno da sudovi država članica mogu na temelju svojeg nacionalnog prava naložiti predaju djeteta na svoje područje neovisno o donošenju odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost²⁸.

85. Međutim, ako to nije odluka o predaji donesena na temelju članka 11. stavka 8. Uredbe br. 2201/2003 (odnosno odluka donesena po završetku haškog puta), takav nalog za predaju nije obuhvaćen materijalnim područjem primjene Uredbe br. 2201/2003.

²⁷ Vidjeti u tom pogledu stajalište nezavisne odvjetnice E. Sharpston u predmetu Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:377, t. 52. i slj.).

²⁸ Članci 18., 29. i 34. Haške konvencije pojašnjavaju da se to njoj ne protivi.

86. Naime, u skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1. točkom (b), ta se uredba primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u *građanskim*²⁹ stvarima koje se odnose na, među ostalim, dodjelu, izvršavanje, prijenos i oduzimanje roditeljske odgovornosti. U tom pogledu, Sud je doista napomenuo da se pojam „građanske stvari” u tom kontekstu ne tumači restriktivno³⁰ i uključuje, osobito, državne mjere za zaštitu djeteta, kao što je smještaj kod udomitelja³¹ ili u sigurni centar³².

87. Ipak, takva državna mjera za zaštitu djece uvijek je povezana s izvršavanjem roditeljske odgovornosti te se stoga mora razlikovati od mjere kojom se nalaže predaja osobe, u ovom slučaju djeteta, na područje dotičnog suda neovisno o bilo kojoj odluci koja se odnosi na roditeljsku odgovornost. Naime, predmet takve mjere³³ izvršavanje je policijskih ovlasti dotične države članice, što nadilazi područje primjene Uredbe br. 2201/2003³⁴.

88. Iz prethodno navedenoga proizlazi da, izvan slučajeva iz članka 11. Uredbe br. 2201/2003, sudska odluka kojom se nalaže predaja djeteta na područje dotičnog suda neovisno o odluci koja se odnosi na roditeljsku odgovornost nije obuhvaćena područjem primjene navedene uredbe. Stoga se takva odluka ne može proglasiti izvršnom u skladu s odredbama odjeljka 2. poglavlja III. te uredbe.

3. Međuzaključak

89. Kao što je istaknuo sud koji je uputio zahtjev, izreka rješenja engleskog High Courta od 8. rujna 2017. sastoji se od nekoliko različitih dijelova, odnosno, među ostalim, smještaja djece u sustav sudskog skrbništva, naloga za predaju djece na područje engleskog suda, dopuštenja da irske službe za zaštitu djece preuzmu skrb nad djecom dok se ne organizira njihova predaja i HCC-ova preuzimanja skrbi nad djecom nakon te predaje.

90. Na sudu koji je uputio zahtjev je da utvrdi, na temelju uvjetâ iz tog rješenja te s obzirom na preostale prisutne okolnosti, može li se na nalog za predaju sadržan u navedenom rješenju primijeniti postupak egzekviture iz odjeljka 2. poglavlja III. Uredbe br. 2201/2003.

91. Iz prethodnih razmatranja proizlazi da na prvo pitanje u predmetu C-325/18 PPU valja odgovoriti da, ako se tvrdi da su djeca nezakonito odvedena iz države članice njihova uobičajenog boravišta u drugu državu članicu, odluka kojom se nalaže predaja te djece koju je donio sud države članice podrijetla izvan postupka predviđenog člankom 11. Uredbe br. 2201/2003 i neovisno o odluci koja se odnosi na roditeljsku odgovornost ne može se izvršiti u skladu s odredbama poglavlja III. navedene uredbe. Međutim, u takvim okolnostima, odluka suda države članice podrijetla o roditeljskoj odgovornosti koja podrazumijeva predaju djeteta u tu državu članicu može biti izvršena u skladu s navedenim odredbama.

29 Moje isticanje

30 Vidjeti presude od 27. studenoga 2007., C (C-435/06, EU:C:2007:714, t. 46. i slj.) i od 21. listopada 2015., Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, t. 26.). Vidjeti također moje mišljenje u predmetu C (C-435/06, EU:C:2007:543, t. 33. i slj.) i moje stajalište u predmetu Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, t. 10. i slj.).

31 Vidjeti presude od 27. studenoga 2007., C (C-435/06, EU:C:2007:714, t. 24. i slj.) i od 2. travnja 2009., A (C-523/07, EU:C:2009:225, t. 21. i slj.).

32 Vidjeti presudu od 26. travnja 2012., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, t. 56. i slj.).

33 Kao što je to objasnio Sud, kako bi se utvrdilo ulazi li zahtjev u područje primjene Uredbe br. 2201/2003, valja se usredotočiti na njegov predmet: vidjeti presudu od 21. listopada 2015., Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, t. 28.); vidjeti također u odnosu na Uredbu (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.), kako je izmijenjena Delegiranom uredbom Komisije (EU) br. 2015/281 od 26. studenoga 2014. (SL 2015., L 54, str. 1.) (takozvana Uredba Bruxelles I.a), *ex multis*, presudu od 9. ožujka 2017., Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, t. 34.).

34 Vidjeti u tom pogledu stajalište nezavisnog odvjetnika P. Mengozzija u predmetu Gogova (C-215/15, EU:C:2015:725, t. 39. i slj.).

C. Drugo i treće prethodno pitanje u predmetu C-325/18 PPU te prethodno pitanje u predmetu C-375/18 PPU

92. Drugo i treće pitanje u predmetu C-325/18 PPU te pitanje u predmetu C-375/18 PPU relevantna su samo u slučaju da je pred sudom koji je uputio zahtjev pokrenut žalbeni postupak protiv odluke o egzekvaturi u skladu s Uredbom br. 2201/2003. U suprotnome, glavni postupak bi se nalazio izvan područja primjene prava Unije i Sud ne bi bio nadležan za odgovor na pitanja suda koji je uputio zahtjev³⁵.

93. Stoga, na drugo i treće pitanje u predmetu C-325/18 PPU te na pitanje u predmetu C-375/18 PPU odgovoreno je za slučaj da sud koji je uputio zahtjev zaključi da se rješenje engleskog High Courta od 8. rujna 2017. može proglasiti izvršnim u Irskoj rješenjem o egzekvaturi irskog High Courta od 21. rujna 2017. u skladu s Uredbom br. 2201/2003 te da je stoga žalbeni postupak koji se pred njim vodi uređen uvjetima iz navedene uredbe.

1. Rok (drugo i treće prethodno pitanje u predmetu C-325/18 PPU)

94. Svojim drugim i trećim pitanjem u predmetu C-325/18 PPU, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti želi znati protivi li se pravu Unije to da se, u slučaju u kojem je do izvršenja odluke o egzekvaturi došlo prije dostave navedene odluke, produlji rok za podnošenje žalbe protiv odluke o egzekvaturi propisan u članku 33. stavku 5. Uredbe br. 2201/2003.

a) Uvodne napomene

95. U skladu s člankom 33. stavkom 5. Uredbe br. 2201/2003, rok za podnošenje žalbe protiv potvrde izvršnosti iznosi mjesec dana ili dva mjeseca ako stranka protiv koje se traži izvršenje ima uobičajeno boravište u državi članici koja nije država u kojoj je navedena potvrda izdana.

96. U ovom slučaju nije sporno da je rok za žalbu iznosio dva mjeseca od dostave rješenja o egzekvaturi irskog High Courta od 21. rujna 2017.³⁶, da je navedeno rješenje dostavljeno roditeljima 22. rujna 2017.³⁷ i da su oni podnijeli svoju žalbu protiv tog rješenja 24. studenoga 2017.³⁸. Sud koji je uputio zahtjev stoga polazi od pretpostavke da je žalba roditelja podnesena sa zakašnjenjem od 48 sati.

97. Naravno, nije na Sudu da pobija tu pretpostavku i činjenične ocjene suda koji je uputio zahtjev na kojima se ona temelji. Osim toga, čini se da nijedna od stranaka ne dovodi u pitanje činjenicu da je dan na koji je rok za žalbu počeo teći zapravo dan dostave rješenja o egzekvaturi irskog High Courta od 21. rujna 2017. roditeljima, odnosno 22. rujna 2017.³⁹.

³⁵ Ne čini se da u ovom slučaju nacionalno pravo upućuje na sadržaj Uredbe br. 2201/2003 radi utvrđivanja pravila koja se primjenjuju na situaciju koja je uređena samo nacionalnim pravom dotične države članice; vidjeti u tom smislu rješenje od 12. svibnja 2016., Sahyouni (C-281/15, EU:C:2016:343, t. 24. i slj. te navedenu sudsku praksu).

³⁶ Rješenje o egzekvaturi irskog High Courta od 21. rujna 2017. izričito objašnjava da rok za žalbu iznosi dva mjeseca od dostave navedenog rješenja.

³⁷ Vidjeti točku 44. ovog mišljenja.

³⁸ Vidjeti točku 46. ovog mišljenja.

³⁹ Zabuna u HCC-ovim pisanim i usmenim očitovanjima, koja nije nastala o danu početka roka već o danu podnošenja žalbe, razjašnjena je na raspravi: HCC je greškom naveo da je *notice of motion* već bio podnesen 19. studenoga 2017., što bi bilo u roku za žalbu od dva mjeseca da je taj rok počeo teći 22. rujna 2017.; roditelji su međutim na raspravi potvrdili da je taj navod pogrešan te da je njihova žalba zapravo podnesena tek 24. studenoga 2017.

98. Ipak, kao što to ističe i sud koji je uputio zahtjev, nacionalni spis sadržava *memorandum of appearance* zastupnika roditelja od 27. rujna 2017., sastavljen u skladu s člankom 12. stavkom 9. Rules of the Superior Courts (Poslovnik viših sudova) kao i s obrascem br. 1 iz dijela II. Priloga A koji se u njemu navodi. U tom dokumentu zastupnik roditelja navodi da je primio *originating summons* te traži da mu se pošalje *statement of claim*, što se, čini se, odnosi na zahtjev za izdavanje potvrde izvršnosti koji je HCC podnio pred irskim High Courtom radi ishoda egzekvure rješenja engleskog High Courta od 8. rujna 2017.

99. Na sudu koji je uputio zahtjev jest da ispita taj element i da utvrdi ima li činjenica, pod pretpostavkom da je točna, da roditelji nisu primili HCC-ov zahtjev za izdavanje potvrde izvršnosti ili bilo koji drugi relevantni dokument u trenutku dostave rješenja o egzekvuri irskog High Courta od 21. rujna 2017., *utjecaja na trenutak od kojeg počinje teći rok za žalbu*.

100. U tom kontekstu valja podsjetiti da, prema sudskoj praksi Suda, djelotvorna zaštita temeljnih prava koja pravo Unije dodjeljuje pravnim subjektima zahtijeva da im se priopći potpuno obrazloženje kako bi se mogli obraniti u najboljim mogućim uvjetima⁴⁰. Osim toga, u okviru tužbe protiv akata institucija Unije, Sud je napomenuo da rok za podnošenje tužbe može početi teći tek od trenutka kad predmetna osoba dozna za točan sadržaj i obrazloženje predmetnog akta, tako da može ostvariti svoje pravo na tužbu⁴¹. Naposljetku, korisno je podsjetiti na sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava prema kojoj rok za žalbu može početi teći tek od trenutka u kojem su podnositelji zahtjeva mogli stvarno saznati *cjelovit tekst* sudske odluke⁴².

101. Samo ako na temelju tog ispitivanja sud koji je uputio zahtjev zaključi da je žalba roditelja doista podnesena izvan roka, postavlja se pitanje može li se rok propisan u članku 33. stavku 5. Uredbe br. 2201/2003 produljiti u slučaju u kojem je do izvršenja odluke o egzekvuri došlo prije dostave navedene odluke protivniku izvršenja.

b) Mogućnost produljenja roka iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003

102. U skladu s člankom 33. stavkom 5. Uredbe br. 2201/2003, žalba protiv potvrde izvršnosti mora se podnijeti u roku od mjesec dana ili dva mjeseca ako stranka protiv koje se traži izvršenje ima uobičajeno boravište u državi članici koja nije država u kojoj je navedena potvrda izdana. Taj se rok ne može produljiti zbog udaljenosti.

40 Vidjeti u tom smislu presudu od 15. listopada 1987., Heylens i dr. (222/86, EU:C:1987:442, t. 15.).

41 Vidjeti osobito presude od 5. ožujka 1980., Könecke Fleischwarenfabrik/Komisija (76/79, EU:C:1980:68, t. 7.); od 6. srpnja 1988., Dillinger Hüttenwerke/Komisija (236/86, EU:C:1988:367, t. 13. i 14.); od 6. prosinca 1990., Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie/Komisija (C-180/88, EU:C:1990:441, t. 22.); od 19. veljače 1998., Komisija/Vijeće (C-309/95, EU:C:1998:66, t. 18. i slj.) ili pak od 23. listopada 2007., Parlament/Komisija (C-403/05, EU:C:2007:624, t. 29. i slj.).

42 Vidjeti u tom pogledu ESLJP, 26. siječnja 2017., Ivanova i Ivašova protiv Rusije (CE:ECHR:2017:0126JUD000079714, t. 57. i navedena sudska praksa).

103. S obzirom na to da tekst članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003 propisuje samo da se rok za žalbu ne može produljiti zbog udaljenosti⁴³, nije isključeno produljenje tog roka zbog razloga *različitih* od udaljenosti⁴⁴.

104. Kao što to roditelji pravilno ističu, takvo doslovno tumačenje potvrđuje činjenica da Uredba br. 2201/2003 sadržava osim toga veoma izričite odredbe o mogućim isključenjima, zabranama ili ograničenjima ovlasti dotičnih sudova⁴⁵. Stoga, činjenica da je samo produljenje zbog udaljenosti izričito isključeno upućuje na to da zakonodavac Unije nije htio isključiti produljenje roka propisanog u članku 33. stavku 5. Uredbe br. 2201/2003 zbog drugih razloga.

105. Kontekstualno tumačenje roka za podnošenje žalbe iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003 ne dovodi do drukčijeg zaključka. Stoga, iz strukture članka 33. proizlazi da je cilj roka za podnošenje žalbe iz stavka 5. te odredbe izbjegavanje odgode izvršenja odlukâ donesenih u drugoj državi članici čija je izvršnost proglašena u skladu s člankom 31. Taj cilj proizlazi iz činjenice da se rok za podnošenje žalbe, na temelju članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003, primjenjuje samo za žalbu koju podnosi *protivnik izvršenja*, dakle u slučaju da je odluka o egzekvaturi donesena. Suprotno tomu, na temelju članka 33. stavka 4. navedene uredbe, nije propisan rok za žalbu koju podnosi *podnositelj zahtjeva za izvršenje* kada osporava odluku kojom sud kojemu je podnesen zahtjev odbija njegov zahtjev podnesen na temelju članka 28. radi ishoda odluke o egzekvaturi odluke donesene u drugoj državi članici.

106. Iz toga slijedi da produljenje roka nije isključeno, osobito ako nije vjerojatno da će ono neopravdano odgoditi izvršenje odluke čija je egzekvatura upravo odobrena.

107. Tako je u okolnostima ovog slučaja, u kojem je odluka čija je egzekvatura zatražena već izvršena prije podnošenja žalbe, tako da više nije vjerojatno da će produljenje roka za žalbu odgoditi izvršenje. Također bi se moglo tvrditi da bi se, u takvom slučaju, žalba protivnika izvršenja koja je podnesena na temelju članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003 trebala, kao i žalba podnositelja zahtjeva za izvršenje iz stavka 4. te odredbe, moći podnijeti bez vremenskog ograničenja. Dovoljno je utvrditi a da se ne ide tako daleko, da se u takvom slučaju rok nikako ne smije primijeniti restriktivno.

43 Tekst verzije Uredbe na francuskom jeziku („[c]e délai ne comporte pas de prorogation à raison de la distance”) nije jasan, ali iz drugih jezičnih verzija proizlazi da to doista znači da se rok ne može produljiti zbog udaljenosti (vidjeti verziju na engleskom jeziku: „No extension of time may be granted on account of distance”; verziju na njemačkom jeziku: „Eine Verlängerung dieser Frist wegen weiter Entfernung ist ausgeschlossen”; verziju na španjolskom jeziku: „Dicho plazo no admitirá prórroga en razón de la distancia”; verziju na talijanskom jeziku: „Detto termine non è prorogabile per ragioni inerenti alla distanza”; verziju na portugalskom jeziku: „Este prazo não é susceptível de prorrogação em razão da distância”; verziju na nizozemskom jeziku: „De termijn kan niet op grond van de afstand worden verlengd”).

44 To stajalište podupiru i istaknuti autori iz područja međunarodnog privatnog prava: vidjeti osobito Schlosser, P. F., *EU-Zivilprozessrecht*, 2. izd., Beck, München, 2003., str. 276., br. 9; Oberhammer, P., „Art. 43”, *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, sv. 10, 22. izd., Mohr Siebeck, Tübingen, 2011., str. 686., br. 11 (oba o članku 43. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.; takozvana Uredba Bruxelles I), koji odgovara članku 33. Uredbe br. 2201/2003); Mankowski, P., „Art 33”, *Brussels Ibis Regulation*, Sellier, München, 2012., str. 312., br. 38; Paraschas, K., „VO (EG) 2201/2003 Art. 33”, *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 54. izd., Beck, München, 2018., br. 8. Osim toga, čini se da je u presudi od 11. kolovoza 1995., SISRO (C-432/93, EU:C:1995:262, t. 15.), Sud implicitno priznao mogućnost da se, u skladu s nacionalnim postupovnim pravilima, proglašeno dopuštenom žalba podnesena nakon isteka roka od dva mjeseca iz članka 36. drugog podstavka Konvencije o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima od 27. rujna 1968. (u daljnjem tekstu: Konvencija iz Bruxellesa), koji odgovara članku 33. stavku 5. Uredbe br. 2201/2003.

45 Vidjeti, osobito, članak 1. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003: „Ova se Uredba ne primjenjuje na: [...]”; članak 11. stavke 4. i 5.: „Sud ne može”; članke 22. i 23.: „Sudska odluka [...] ne priznaje se”; članak 24.: „Nadležnost suda države članice podrijetla ne može se preispitivati.”; članak 25.: „Priznavanje sudske odluke ne može biti odbijeno zato što pravo države članice [...] ne dopušta [...]”; članak 26. i članak 31. stavak 3.: „Ni u kakvim okolnostima nije dopušteno preispitivanje sadržaja sudske odluke.”; članak 31. stavak 1.: „Ni osoba [...] niti dijete nemaju pravo podnošenja bilo kakvih prijedloga u vezi zahtjeva.”; ili pak članak 34.: „Sudska odluka donesena o pravnome lijeku može biti pobijana samo u postupku [...]”.

108. Iz toga slijedi da Uredba br. 2201/2003 ne isključuje mogućnost da nadležni sud produlji rok za podnošenje žalbe iz članka 33. stavka 5. navedene uredbe⁴⁶. Na temelju načela postupovne autonomije država članica, na nacionalnom pravnom poretку svake države članice jest da uredi postupovna pravila za takvo produljenje.

c) Odvaganje prilikom produljenja roka za žalbu iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003

109. Iako Uredba br. 2201/2003 ne isključuje produljenje ili preotvaranje⁴⁷ roka iz članka 33. stavka 5. navedene uredbe, ostaje činjenica da je primjena tog roka načelo od kojeg se može odstupiti samo u propisno opravdanim slučajevima.

110. Osim toga, ovlast nacionalnog suda da produlji ili preotvori taj rok u tim je slučajevima ograničena načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti⁴⁸.

111. S jedne strane, ne čini se da je poštovanje načela ekvivalentnosti, koje znači da postupovna pravila za pravna sredstva čija je svrha osigurati zaštitu prava koja pravni subjekti izvode iz prava Unije ne smiju biti nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije u nacionalnom pravu⁴⁹, problematično u ovom slučaju. Naime, iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da irsko pravo dodjeljuje sudu nadležnost za produljenje rokova za žalbu u propisno opravdanim slučajevima kada je riječ o primjeni nacionalnog prava⁵⁰.

112. S druge strane, prema načelu djelotvornosti, nacionalna postupovna pravila ne smiju u praksi onemogućiti ili pretjerano otežati ostvarivanje prava koja dodjeljuje pravni sustav Unije⁵¹.

113. U tom pogledu, u ovom slučaju Uredba br. 2201/2003 i osobito njezin odjeljak 2. poglavlja III. odvaguju pravo dodijeljeno podnositelju zahtjeva za izvršenje kako bi brzo uspio s pravom dodijeljenim protivniku izvršenja da se djelotvorno protivi, u državi članici u kojoj se podnosi zahtjev, izvršenju odluke donesene u drugoj državi članici⁵². Osim toga, prije svega, cilj osiguravanja da se u najvećoj mogućoj mjeri uzme u obzir najbolji interes djeteta i osiguravanja poštovanja temeljnih prava djeteta navedenih u članku 24. Povelje prožima i temelj je svih odredbi Uredbe br. 2201/2003⁵³.

46 Radi potpunosti valja napomenuti da presude od 4. veljače 1988., Hoffmann (145/86, EU:C:1988:61) i od 16. veljače 2006., Verdoliva (C-3/05, EU:C:2006:113), koje je naveo sud koji je uputio zahtjev i istaknuo HCC, ne dovode u pitanje to tumačenje. Tako, Sud je doista u tim presudama naveo strogu narav roka određenog u članku 36. Konvencije iz Bruxellesa, koji odgovara članku 33. stavku 5. Uredbe br. 2201/2003. Međutim, u presudi Hoffmann Sud je samo naveo da se odredba o kojoj je riječ treba tumačiti na način da se stranka koja nije podnijela žalbu protiv egzekvuturne iz te odredbe ne može u stadiju izvršenja pozivati na valjani razlog koji je mogla istaknuti u okviru žalbe protiv egzekvuturne (presuda od 4. veljače 1988., Hoffmann, 145/86, EU:C:1988:61, t. 34.). Isto tako, u presudi Verdoliva Sud je jedino odlučio da to što je osoba protiv koje se traži izvršenje samo saznala za odluku ne može zamijeniti zahtjev za dostavu propisan u navedenoj odredbi za potrebe trenutka od kojeg počinje teći rok za žalbu iz te odredbe (presuda od 16. veljače 2006., Verdoliva, C-3/05, EU:C:2006:113, t. 38.).

47 U njemačkom pravu nije predviđeno produljenje, već preotvaranje roka.

48 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Puškár (C-73/16, EU:C:2017:253, t. 46. i 47.).

49 Vidjeti osobito presude od 16. prosinca 1976., Rewe-Zentralfinanz i Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, t. 5.); od 7. siječnja 2004., Wells (C-201/02, EU:C:2004:12, t. 67.) i od 21. prosinca 2016., TDC (C-327/15, EU:C:2016:974, t. 90.).

50 Vidjeti u tom pogledu odredbu irskog prava navedenu u točki 23. ovog mišljenja.

51 Vidjeti sudsku praksu navedenu u bilješci 49. ovog mišljenja.

52 Vidjeti u odnosu na članak 36. Konvencije iz Bruxellesa, koji odgovara članku 33. stavku 5. Uredbe br. 2201/2003, presudu od 16. veljače 2006., Verdoliva (C-3/05, EU:C:2006:113, t. 26. i slj.) kao i moje mišljenje u predmetu Verdoliva (C-3/05, EU:C:2005:722, t. 38. i slj. te navedena sudska praksa); u istom smislu, u odnosu na Uredbu br. 2201/2003, vidjeti presudu od 11. srpnja 2008., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 101.).

53 Vidjeti osobito uvodnu izjavu 33. Uredbe br. 2201/2003.

114. Iz toga slijedi da, kada nacionalni sud kao što je u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev primjenjuje postupovna pravila svojeg nacionalnog prava kako bi odlučio o produljenju roka iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003, taj sud mora osigurati očuvanje djelotvornosti prava i ciljeva navedenih u prethodnoj točki. Ta obveza može u konkretnom slučaju nalagati produljenje roka, kao što može i nametati vremenska ograničenja za takvo produljenje. U okviru odvagivanja koje treba provesti u tom pogledu dotični sud mora uzeti u obzir opću strukturu uredbe kao i sve kontekstualne elemente prisutne u konkretnom slučaju.

115. U ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev treba u tom pogledu uzeti u obzir osobito sljedeće elemente.

1) Razmjeri prekoračenja roka

116. Uredba br. 2201/2003 ne želi samo omogućiti brzu provedbu odlukâ čija se egzekvatura zahtijeva već i zajamčiti pravnu sigurnost prilikom priznavanja i izvršenja tih odluka. Međutim, omogućavanje da se zakonitost odluke koja je već izvršena pobija bez ikakvog vremenskog ograničenja može štetiti pravnoj sigurnosti. To tim više vrijedi s obzirom na to da poništenje odluke o egzekvaturi može dovesti do preokretanja činjenične situacije nastale ishitrenim izvršenjem, odnosno, u slučaju poput ovoga, do predaje djece u državu članicu u kojoj se podnosi zahtjev⁵⁴. Nacionalni sud stoga mora uzeti u obzir duljinu proteklog vremena u odnosu na prvotno predviđeni rok. U ovom je slučaju zakašnjenje od 48 sati s kojim su roditelji podnijeli žalbu minimalno, tako da dopuštanje te žalbe ne uzrokuje značajnu razliku u odnosu na prvotni rok iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003.

2) Ciljevi Uredbe br. 2201/2003

117. Cilj Uredbe br. 2201/2003 nije samo olakšavanje priznavanja i izvršenja odluka koje se odnose na roditeljsku odgovornost donesenih u drugim državama članicama već i izbjegavanje da se te odluke proglaše izvršnim ako se to protivi razlozima za nepriznavanje iz članka 23. navedene uredbe. Nastavak činjenične situacije nastale na temelju odluke očito zahvaćene razlozima nepriznavanja, koja je proglašena izvršnom i izvršena a da joj se protivnik izvršenja nije imao priliku protiviti, čini se stoga problematičnijim s obzirom na korisni učinak Uredbe br. 2201/2003 u vezi s Poveljom od dopuštanja žalbe podnesene sa zakašnjenjem od 48 sati u odnosu na prvotno predviđeni rok. To tim više vrijedi s obzirom na to da povreda nanosena djelotvornosti odredbi Uredbe br. 2201/2003 nezakonitim izvršenjem odluke traje toliko dugo koliko se nastavlja činjenična situacija nastala na temelju navedenog izvršenja⁵⁵.

3) Povreda prava na djelotvoran pravni lijek

118. Za razliku od odluka u građanskim i trgovačkim stvarima na koje se odnosi Uredba br. 1215/2012, takozvana Uredba Bruxelles I.a⁵⁶, te odluka koje se odnose na pravo kontakta s djetetom i na predaju djeteta navedenih u članku 40. Uredbe br. 2201/2003⁵⁷, zakonodavac Unije nije izričito odabrao izuzeti odluke koje se odnose na roditeljsku odgovornost u smislu Uredbe br. 2201/2003 iz postupka egzekvature. Kao što je to poljska vlada uvjerljivo istaknula na raspravi, uredbe Bruxelles I.a i Bruxelles II.a nisu u tom pogledu jednake s obzirom na to da je temeljni cilj Uredbe Bruxelles II.a zaštita najboljeg interesa djeteta. Zbog njihove osjetljive prirode i važnosti prava djeteta i roditelja koja su u

⁵⁴ Vidjeti točku 64. ovog mišljenja.

⁵⁵ Vidjeti u tom smislu i po analogiji presudu od 10. travnja 2003., Komisija/Njemačka (C-20/01 i C-28/01, EU:C:2003:220, t. 36.).

⁵⁶ Vidjeti članak 39. Uredbe br. 1215/2012, takozvane Bruxelles I.a.

⁵⁷ Vidjeti točke 66. i 71. ovog mišljenja.

pitanju, odluke koje se odnose na roditeljsku odgovornost ne mogu se automatski izvršiti bez ikakve kontrole u državi članici u kojoj se podnosi zahtjev. Provedba postupka egzekvaturе iz odjeljka 2. poglavlja III. Uredbe br. 2201/2003 stoga je neophodni preduvjet za izvršenje bilo koje odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, donesene u drugoj državi članici⁵⁸.

119. Međutim, taj postupak zamišljen je na način da obvezno sadržava dvije faze: tako, kao prvo, u skladu s člankom 31. stavkom 1. Uredbe br. 2201/2003, sud kojem je podnesen zahtjev za izdavanje potvrde izvršnosti doista odlučuje u kratkom roku a da ni osoba protiv koje se traži izvršenje ni dijete u toj fazi postupka ne mogu podnijeti očitovanja. Međutim, nakon toga, prije izvršenja u užem smislu tako ishodne odluke o egzekvaturi osobi protiv koje se traži izvršenje mora biti omogućeno da podnese žalbu kako bi mogla istaknuti, osobito, jedan od razloga za nepriznavanje iz članka 23. navedene uredbe⁵⁹ te se pravodobno protiviti izvršenju.

120. U skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje, bilo kakvo ograničenje pri ostvarivanju temeljnih prava opravdano je samo ako poštuje bit dotičnog prava te ako je potrebno i zaista odgovara potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba.

121. U tom pogledu, Sud je presudio da samo u iznimnim okolnostima zbog apsolutne hitnosti, kada to obvezno zahtijeva najbolji interes djeteta i kada te privremene mjere donesene na temelju članka 20. Uredbe br. 2201/2003 ne mogu biti dostatne, odluka o egzekvaturi donesena u skladu s navedenom uredbom može iznimno, odstupanjem od općeg pravila, postati izvršna od svojeg donošenja te se izvršiti prije okončanja žalbenog postupka. Sud je priznao da su te okolnosti postojale u slučaju u kojem je bila riječ o izvršenju odluke kojom se nalaže prisilni smještaj djeteta u sigurni centar u drugoj državi članici, kad je dijete već pobjeglo i počinilo nekoliko pokušaja samoubojstva te kad se jedino to dijete (ne i njegovi roditelji) protivilo navedenom smještaju⁶⁰.

122. Iz činjenica u glavnom postupku očito proizlazi da takve iznimne okolnosti uopće nisu postojale u ovom slučaju. Naime, u trenutku u kojem su socijalni radnici CFA-a i HCC-a izvršili rješenje o egzekvaturi irskog High Courta od 21. rujna 2017. odvođenjem djece u Englesku bez znanja roditelja, djeca su bila sigurno smještena u udomiteljskoj obitelji u Irskoj. Stoga nije bilo ni opasnosti da će roditelji ponovno pobjeći s djecom ni opasnosti od narušavanja dobrobiti djece koje bi zahtijevalo trenutачnu provedbu rješenja o egzekvaturi.

123. Osim toga, nije razvidno kako je hitnost odvođenja djece u Englesku mogla biti takva da je to bilo potrebno učiniti čak i prije dostave rješenja o egzekvaturi roditeljima, iako je HCC dopustio da između ishodenja rješenja engleskog High Courta od 8. rujna 2017. i podnošenja zahtjeva za potvrdu izvršnosti navedenog rješenja 21. rujna 2017. protekne gotovo dva tjedna.

124. Konačno, u ovom slučaju, trenutačna provedba odluke o egzekvaturi, odnosno predaja djece u Englesku, mogla je dovesti do nepopravljive štete zbog odvajanja, barem privremenog, roditelja i djece. Sud je priznao da se, u pogledu male djece, biološko vrijeme ne može mjeriti prema općim kriterijima s obzirom na intelektualnu i psihološku komponentu te djece i brzinu kojom se ona razvija⁶¹. Kao što je to Sud napomenuo, u tim okolnostima odvajanje može nepovratno pogoršati odnos između dotične

58 Vidjeti presudu od 26. travnja 2012., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, t. 118.) kao i moje stajalište u predmetu Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, t. 71. i slj.).

59 Vidjeti u tom smislu presudu od 11. srpnja 2008., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 101.). Vidjeti također u tom kontekstu, u odnosu na članak 36. Konvencije iz Bruxellesa koji odgovara članku 33. stavku 5. Uredbe br. 2201/2003, moje mišljenje u predmetu Verdoliva (C-3/05, EU:C:2005:722, t. 41. i 42.): „Članak 36. je [...] postupovna dopuna materijalnih razloga za nepriznavanje predviđenih u člancima 27. i 28. Konvencije iz Bruxellesa.” Osim toga, iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava također proizlazi da protivniku izvršenja odluke donesene u drugoj državi članici Unije i u okviru primjene mehanizma uzajamnog priznavanja mora biti omogućeno istaknuti očitu manjkavost zaštite prava zajamčenog Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava. Naime, samo u nedostatku takve manjkavosti može se primijeniti pretpostavka jednake zaštite prava zajamčenih navedenom konvencijom u pravu Unije i sudovi država članica mogu dati puni učinak takvom mehanizmu uzajamnog priznavanja; vidjeti ESLJP, 23. svibnja 2016., Avotiņš protiv Latvije (CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, t. 116.).

60 Vidjeti presudu od 26. travnja 2012., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, t. 121. i slj.).

61 Presuda od 11. srpnja 2008., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 81.)

djece i njihovih roditelja i dovesti do nepopravljive psihološke štete⁶². Iz toga slijedi da je u ovom slučaju djelotvornost postupovnog prava roditelja na djelotvoran pravni lijek uvjetovala i djelotvornost zaštite njihova materijalnog prava na poštovanje njihova obiteljskog života koje je zajamčeno u članku 7. Povelje.

125. U tim okolnostima nije potrebno očitovati se o tome je li takvo ograničenje prava roditelja na djelotvoran pravni lijek, kao što je predviđeno člankom 47. Povelje, dovelo u pitanje bit tog prava u smislu članka 52. stavka 1. Povelje. Dovoljno je utvrditi da je način postupanja irskih i engleskih tijela osobito ozbiljno povrijedio temeljno pravo roditelja na djelotvoran pravni lijek, koji ni u kojem slučaju nije bio potreban kako bi se očuvala sigurnost i najbolji interes djece i koji stoga nije bio opravdan.

4) Uzročna veza između nepridržavanja roka i postupanja upravnog tijela

126. U ovom slučaju doista nije izričito dokazano da postoji izravna uzročna veza između neopravdane povrede prava roditelja na djelotvoran pravni lijek, s jedne strane, i činjenice da roditelji nisu poštovali rok iz članka 33. stavka 5. Uredbe br. 2201/2003 prilikom podnošenja svoje žalbe protiv odluke o egzekvaturi, s druge strane. Zastupnici roditelja su osim toga naveli da je to kašnjenje bilo njihova odgovornost, a ne odgovornost roditelja⁶³.

127. Međutim, kao što to opravdano napominje sud koji je uputio zahtjev, ne može se isključiti da su HCC-ovo postupanje i okolnosti glavnog predmeta, uzeti u cjelini, mogli kod roditelja izazvati osjećaj obeshrabrenja koji ih je naveo na to da podnošenje žalbe protiv odluke o egzekvaturi u Irskoj smatraju besmislenim kada je ta odluka bila izvršena čak i prije nego što im je bila dostavljena. U tim okolnostima, ne može se isključiti da takvo obeshrabrenje čini neizravnu uzročnu vezu s kašnjenjem prilikom podnošenja njihove žalbe.

128. Stoga, s obzirom na činjenice u glavnom predmetu, kao prvo, nije nemoguće da postoji uzročna veza između načina na koji je HCC vodio spis obitelji o kojoj je riječ, s jedne strane, i bijega te obitelji u Irsku, s druge strane⁶⁴.

129. Kao drugo, rješenje engleskog High Courta od 8. rujna 2017. kojim su djeca smještena pod skrbništvo suda te je naložena njihova predaja doneseno je u odsutnosti roditelja u okolnostima u kojima je, kao što je to potvrdilo nekoliko stranaka na raspravi, u najmanju ruku dvojbeno da je roditeljima stvarno omogućeno saslušanje⁶⁵.

130. Kao treće, to je rješenje zatim proglašeno izvršnim u Irskoj te je neopravdano⁶⁶ trenutačno izvršeno a da roditeljima nije omogućeno usprotiviti mu se, iako su očito mogli isticati određene razloge za nepriznavanje iz članka 23. Uredbe br. 2201/2003⁶⁷, osobito činjenicu da im HCC-ovo pismeno kojim se pokreće postupak nije bilo pravodobno dostavljeno i da je odluka engleskog High Courta donesena a da njima nije omogućeno saslušanje.

131. Kao četvrto, sasvim je logično da su nakon predaje njihove djece u Englesku roditelji najprije pokušali osporiti rješenje engleskog High Courta od 8. rujna 2017. u Engleskoj.

62 Vidjeti, *ex multis*, presude od 1. srpnja 2010., Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, t. 35. i 36.); od 5. listopada 2010., McB. (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, t. 28.) i od 22. prosinca 2010., Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, t. 39. i 40.).

63 Vidjeti točku 46. ovog mišljenja.

64 Vidjeti osobito točku 33. i sljedeće ovog mišljenja.

65 Vidjeti točke 38. i 39. ovog mišljenja.

66 Vidjeti točku 125. ovog mišljenja.

67 Vidjeti točku 16. ovog mišljenja.

132. Međutim, kao peto, Court of Appeal of England and Wales (Žalbeni sud, Engleska i Wales) odbio im je dopustiti podnošenje žalbe protiv navedenog rješenja uz veoma sažeto obrazloženje koje, čini se, nije uzelo u obzir očito problematičnu narav rješenja engleskog High Courta od 8. rujna 2017. u pogledu njihova prava na saslušanje⁶⁸.

133. Svi su ti elementi, uzeti u cjelini, mogli zakomplicirati i konačno odgoditi podnošenje žalbe roditelja u Irskoj⁶⁹, iako sud koji je uputio zahtjev napominje da se njihova namjera podnošenja žalbe u propisanom roku izvodi iz različitih činjeničnih elemenata. Kao što je to opravdano istaknuo zastupnik roditelja na raspravi, važno je u tom kontekstu imati na umu da su roditelji osobe u društveno i gospodarski nepovoljnom položaju koje imaju nedvojbeno manje sredstava za organiziranje svoje obrane od uprave kojoj se protive.

5) Ponašanje stranaka

134. U spisu glavnog postupka nema ništa što bi moglo upućivati na to da nepravodobnost žalbe roditelja u odnosu na prvotno predviđeni rok odražava namjeru odugovlačenja, želju za ometanjem ili pak pokušaj zaobilaženja predviđenih rokova, za razliku od onoga što se čini da je bio slučaj u predmetu Hoffmann⁷⁰. Suprotno tomu, iz činjenica ovog slučaja proizlazi da su roditelji postupali u dobroj vjeri te da su učinili sve što su mogli kako bi podnijeli svoju žalbu u roku.

135. S druge strane, već je istaknuto da HCC i njegovi irski kolege nisu u ovom slučaju pokazali dužnu pažnju⁷¹. Konkretno, ishitreno izvršenje odluke o egzekvaturi nije bilo opravdano⁷². Postupanje tih uprava je tim više neispričivo jer je riječ o upravnim tijelima koja, za razliku od napuštenog roditelja u „klasičnoj” situaciji prekogranične otmice, ne bi trebala imati svoj interes za predaju djece, već bi trebala postupati isključivo s ciljem očuvanja najboljeg interesa djece na najbolji mogući način. Međutim, način postupanja CFA-a i HCC-a u ovom slučaju nije bio u skladu s tim ciljem.

d) Međuzaključak

136. Iz prethodno navedenog proizlazi da na drugo i treće pitanje u predmetu C-325/18 PPU valja odgovoriti da, u predmetu koji se odnosi na odredbe o izvršenju Uredbe br. 2201/2003, sud pred kojim je pokrenut postupak je na temelju načela postupovne autonomije država članica nadležan za produljenje roka za žalbu na temelju članka 33. stavka 5. navedene uredbe. Na dotičnom je sudu da ocijeni, na temelju svih dostupnih elemenata i s obzirom na načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, treba li odobriti takvo produljenje. Prilikom takve ocjene taj sud može osobito uzeti u obzir činjenicu da je izvršenje odluke o egzekvaturi prije njezine dostave protivniku izvršenja neopravdano povrijedilo pravo tog protivnika izvršenja na djelotvoran pravni lijek zajamčeno u članku 47. Povelje.

⁶⁸ Vidjeti točku 45. ovog mišljenja. Ta odluka glasi kako slijedi: „Ništa se ne nalazi u pritužbama koje su žalitelji iznijeli u dokumentima podnesenima ovom sudu. [Žalitelji] su imali mogućnost pristupa raspravi 8. rujna, ali su umjesto toga pobjegli. Tehnički argumenti koji se sada iznose u odnosu na pravo na pravično suđenje, pravo putovanja i primjenu skrbništva su slabi, tim više s obzirom na to da su djeca sada ponovno pod nadležnosti ovog suda.” (moj prijevod)

⁶⁹ U tom pogledu, Sud je u okviru tužbi protiv akata institucija Unije priznao da kašnjenje prilikom podnošenja žalbe može biti obuhvaćeno pojmom ispričive zablude ako je dotična institucija usvojila postupanje koje, samo po sebi ili u odlučujućoj mjeri, može izazvati razumljivu zbunjenost kod osobe koja je postupala u dobroj vjeri (presuda od 15. svibnja 2003., Pitsiorlas/Vijeće i ESB, C-193/01 P, EU:C:2003:281, t. 24.). Vidjeti također u tom kontekstu ESLJP, 6. prosinca 2001., Tsironis protiv Grčke (CE:ECHR:2001:1206JUD004458498, t. 27. i slj.).

⁷⁰ Vidjeti bilješku 46. ovog mišljenja.

⁷¹ Vidjeti osobito točku 122. i sljedeće te točku 128. i sljedeće ovog mišljenja.

⁷² Vidjeti točku 122. i sljedeće ovog mišljenja.

2. Nalog (predmet C-375/18 PPU)

137. Kao što je to gore navedeno⁷³, nakon podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku u predmetu C-325/18 PPU roditelji su pred sudom koji je uputio zahtjev podnijeli zahtjev za privremenu pravnu zaštitu radi izdavanja naloga protiv HCC-a, kako bi se on, do ishoda glavnog postupka, spriječio da nastavi postupak posvajanja bebe te da pokrene postupak posvajanja dvoje starije djece.

138. U tim okolnostima, svojim pitanjem u predmetu C-375/18 PPU sud koji je uputio zahtjev pita Sud protivi li se pravu Unije i osobito Uredbi br. 2201/2003 to da on izda privremenu zaštitnu mjeru protiv javnog tijela druge države članice kako bi tom tijelu zabranio pokretanje postupka posvajanja djece pred sudovima te druge države članice, kada se takva privremena mjera pokaže potrebnom radi zaštite prava stranaka na postupak žalbe podnesene u skladu s člankom 33. stavkom 5. navedene uredbe.

a) Uvodne napomene

139. Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem posebno ističe činjenicu da je adresat naloga čije je izdavanje od njega zatraženo javno tijelo druge države članice.

140. U tom pogledu, važno je napomenuti da nikako nije isključeno da činjenica izdavanja takvog naloga protiv inozemnog javnog tijela može u određenim okolnostima otvoriti posebna pitanja iz područja ustavnog ili međunarodnog privatnog prava.

141. Međutim, kao što to opravdano napominje sud koji je uputio zahtjev, u ovom se slučaju ne radi o miješanju u nacionalnu sudsku, izvršnu ili upravnu suverenost Ujedinjene Kraljevine jer je nalog čije je izdavanje zatraženo od suda koji je uputio zahtjev upućen HCC-u u svojstvu stranke u žalbenom postupku pred navedenim sudom. Upravo je sam HCC pokrenuo postupak egzekvaturu u Irskoj, čiji je trenutačni postupak pred sudom koji je uputio zahtjev samo nastavak. Stoga je dvojbena da HCC sada može izbjeći učinak postupka pred sudom koji je uputio zahtjev. Zamisao prema kojoj se država koja sudjeluje u postupku pred sudom druge države podvrgava, za potrebe tako pokrenutog postupka, nadležnosti te države i ne može se stoga pozivati na svoj imunitet od nadležnosti nalazi se i u Europskoj konvenciji o imunitetu država⁷⁴.

142. U svakom slučaju, nije na Sudu da utvrdi može li u ovom slučaju činjenica da je HCC javno tijelo druge države članice spriječiti sud koji je uputio zahtjev da mu uputi privremenu zaštitnu mjeru u okviru postupka koji je pred njim pokrenut. Naime, pitanje suda koji je uputio zahtjev ograničeno je na to protivi li se takav nalog pravu Unije i osobito Uredbi br. 2201/2003.

b) Zabrana anti-suit injunctions

143. S obzirom na to da sud koji je uputio zahtjev polazi od načela da je relevantni postupak posvajanja u Ujedinjenoj Kraljevini sudski postupak ili da barem zahtijeva donošenje sudskih odluka, on se pita dovodi li nalog kojim se nalaže HCC-u da ne nastavi ili pokrene takav postupak do zabrane HCC-u da pokrene postupak pred nadležnim engleskim sudovima i stoga je istovjetan obliku *anti-suit injunctiona* koji je Sud zabranio presudama u predmetima Turner⁷⁵ te Allianz i Generali Assicurazioni Generali⁷⁶.

⁷³ Vidjeti točke 51. i 52. ovog mišljenja.

⁷⁴ Vijeće Europe, Serija europskih ugovora, br. 74

⁷⁵ Presuda od 27. travnja 2004., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228)

⁷⁶ Presuda od 10. veljače 2009., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69)

144. Uvodno valja napomenuti da iz dopisa koji je HCC poslao sudu koji je uputio zahtjev 27. ožujka 2018. proizlazi da je odluka o smještaju (*placement order*) kojom se HCC ovlašćuje da traži moguće posvojitelje za bebu i da je privremeno smjesti kod njih već donesena 21. prosinca 2017.⁷⁷ Osim toga, HCC navodi da budući zahtjev radi ishođenja odluke o posvajanju (*adoption order*) za bebu sada trebaju podnijeti ti mogući posvojitelji. Stoga nije sasvim jasno bi li činjenica da sud koji je uputio zahtjev nalaže HCC-u da ne nastavi postupak posvajanja bebe zaista značila zabranu HCC-u da pokrene postupak pred engleskim sudom. Nadalje, HCC je ponovio na raspravi u okviru ovog postupka da nije namjeravao pokrenuti postupak posvajanja za dvoje starije djece.

145. U tim je okolnostima na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi sadržava li nalog, čije izdavanje od njega traže roditelji, zaista „element *anti-suit*” na način da bi zabranio HCC-u da pokrene postupak pred engleskim sudom. Ako to nije slučaj, nije razvidno po čemu bi izdavanje takvog naloga bilo problematično s obzirom na sudske prakse Suda o *anti-suit injunctions*.

146. U svakom slučaju, valja utvrditi da čak i pod pretpostavkom da bi privremena zaštitna mjera koju je izdao sud koji je uputio zahtjev privremeno spriječila, do ishoda glavnog postupka, HCC da pokrene postupak pred engleskim sudom radi posvajanja bebe ili dvoje starije djece, takav nalog ipak ne bi bio zabranjen Uredbom br. 2201/2003 ili drugim odredbama prava Unije.

147. Kao prvo, nalog čije izdavanje roditelji traže od suda koji je uputio zahtjev protiv HCC-a nije *anti-suit injunction*, već *freezing* ili *Mareva injunction*. Cilj takvog naloga nije sprječavanje stranke protiv koje se izdaje da pokrene postupak pred drugim sudom, već sprječavanje nepovratnog gotovog čina te stranke prije ishoda spora koji bi odluku koja se treba donijeti po okončanju tog spora lišio svakog korisnog učinka. Radi se stoga o održavanju činjeničnog *statusa quo* do okončanja spora⁷⁸.

148. Kao drugo, čak i pod pretpostavkom da takav *freezing injunction* sadržava, u okolnostima glavnog predmeta, „element *anti-suit*” na način da bi zabranio HCC-u da pokrene postupak pred engleskim sudom, ne bi bio obuhvaćen područjem primjene sudske prakse u vezi sa zabranom *anti-suit injunctions*.

149. U tom pogledu, Sud je u predmetima Turner te Allianz i Generali Assicurazioni Generali presudio da *anti-suit injunction*, odnosno u ovom slučaju nalog kojim se nastoji zabraniti osobi da pokrene ili nastavi postupak pred sudom druge države članice, nije u skladu s Konvencijom iz Bruxellesa i Uredbom br. 44/2001, takozvanom Uredbom Bruxelles I, s obzirom na to da takav nalog ne poštuje načelo prema kojem svaki sud pred kojim je pokrenut postupak, na temelju primjenjivih pravila, sam utvrđuje je li nadležan za odlučivanje u sporu koji se pred njim vodi⁷⁹. Takvo zadiranje u nadležnost suda druge države članice osim toga nije u skladu s načelom uzajamnog povjerenja koje je temelj za uspostavu obveznog sustava nadležnosti koji su svi sudovi obuhvaćeni područjem primjene tih pravnih instrumenata dužni poštovati⁸⁰.

150. Međutim, rasuđivanje na kojem se ta zabrana *anti-suit injunctionsa* temelji ne može se primijeniti na okolnosti ovog predmeta.

⁷⁷ Vidjeti točku 47. ovog mišljenja.

⁷⁸ U financijskim stvarima takav *freezing injunction* nalaže sudske zabranu raspolaganja kojom se nastoji spriječiti to da se vjerovniku uskrati kasniji pristup imovini dužnika zbog njezine prodaje (vidjeti moje mišljenje u predmetu Meroni, C-559/14, EU:C:2016:120, t. 2.). Sud se nije protivio takvoj privremenoj mjeri čak i kada osoba koja njome može biti ugrožena nije bila saslušana, pod uvjetom da ona može ostvariti svoja prava pred sudom koji je izdao navedenu privremenu mjeru (vidjeti presudu od 25. svibnja 2016., Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, t. 54.).

⁷⁹ Presude od 27. travnja 2004., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, t. 25.); od 10. veljače 2009., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, t. 29.) i od 13. svibnja 2015., Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, t. 33.)

⁸⁰ Presude od 27. travnja 2004., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, t. 24.); od 10. veljače 2009., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, t. 30.) i od 13. svibnja 2015., Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, t. 34.)

151. Tako, u predmetima u kojima je Sud utvrdio da *anti-suit injunctions* nisu u skladu s pravnim instrumentima koji proizlaze iz Bruxelles-Lugano sustava cilj je tih naloga bio spriječiti stranku u sporu pred sudom jedne države članice da pokrene ili nastavi sudski postupak protiv druge stranke u tom istom sporu i *s obzirom na isti predmet* pred sudom druge države članice⁸¹. U tim okolnostima, *anti-suit injunction* koji je izdao prvonavedeni sud zapravo dovodi do zaobilaženja pravila o nadležnosti iz Bruxelles-Lugano instrumenata kao i do zadiranja u nadležnost drugonavedenog suda da sam primijeni ta pravila.

152. Međutim, kao što je to na raspravi napomenula i vlada Ujedinjene Kraljevine, u ovom je slučaju situacija znatno različita.

153. Naime, nije riječ o sprječavanju HCC-a da pokrene postupak pred sudom druge države članice s obzirom na isti predmet kao i onaj u sporu koji se vodi pred sudom koji je uputio zahtjev jer je predmet sudskog postupka posvajanja koji se nakon toga pokreće ili nastavlja u Engleskoj potpuno različit. Stoga ne može postojati ni litispendencija ni sukob nadležnosti između dvaju dotičnih sudova.

154. To tim više vrijedi s obzirom na to da Uredba br. 2201/2003 uređuje sukob nadležnosti između sudova država članica samo za odluke obuhvaćene njezinim područjem primjene. Međutim, odluka o posvajanju i njezine pripremne mjere nisu obuhvaćene područjem primjene Uredbe br. 2201/2003 tako da u glavnom predmetu ne postoji takav sukob u smislu navedene uredbe⁸².

155. Iz toga slijedi da se načelima koja proizlaze iz sudske prakse u vezi s *anti-suit injunctions* ne može protiviti to da, u ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev izda privremenu zaštitnu mjeru protiv HCC-a radi toga da ne nastavi ili ne pokrene postupak posvajanja u Engleskoj.

c) Korisnost privremene zaštitne mjere u okolnostima iz glavnog postupka

156. U okolnostima ovog slučaja ni općoj strukturi Uredbe br. 2201/2003 ni načelu uzajamnog povjerenja na kojem se ta uredba temelji ne protivi se to da sud koji je uputio zahtjev izda privremenu zaštitnu mjeru protiv HCC-a.

157. Tako članak 20. Uredbe br. 2201/2003 doista predviđa privremene mjere samo ako sud države članice mora hitno poduzeti takve mjere u odnosu na osobe i imovinu u toj državi članici. Međutim, ta je nadležnost izričito predviđena samo zato što njezino izvršavanje mora biti moguće u okolnostima u kojima odstupa od nadležnosti suda druge države članice za odlučivanje o meritumu⁸³.

158. Stoga, okolnost da su samo takve privremene mjere izričito predviđene nikako ne prejudicira činjenicu da sudovi država članica mogu, u području nadležnosti koje im dodjeljuje Uredba br. 2201/2003, donijeti privremene mjere kako bi osigurali djelotvornost postupaka koji su pred njima pokrenuti.

159. Takve se mjere osobito mogu pokazati potrebnima u slučaju poput ovoga u kojem stranka, u ovom slučaju HCC, ničim ne jamči dotičnom sudu da će postupiti sukladno presudi koja će se donijeti u okviru postupka koji je pokrenut pred navedenim sudom u skladu s Uredbom br. 2201/2003.

81 Presude od 27. travnja 2004., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, t. 9. i slj.) i od 10. veljače 2009., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, t. 11. i slj.)

82 Vidjeti u tom smislu presudu od 13. svibnja 2015., Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, t. 36.).

83 Vidjeti u tom smislu presudu od 23. prosinca 2009., Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, t. 38.).

160. U tom kontekstu, sud koji je uputio zahtjev opravdano navodi da inače nikako ne treba biti potrebno izdati privremenu zaštitnu mjeru protiv javnog tijela druge države članice koje je stranka u tom postupku s obzirom na to da to tijelo treba sudjelovati u tom postupku i pristati na postupanje sukladno odluci koja će se donijeti.

161. Međutim, kao što to proizlazi iz okolnosti glavnog predmeta, u ovom slučaju je HCC samo sudjelovao u žalbenom postupku pred irskim High Courtom protiv rješenja o egzekvaturi irskog High Courta od 21. rujna 2017., koji je zaključen 18. siječnja 2018. Suprotno tomu, HCC je odlučio da više neće sudjelovati u žalbenom postupku koji su pokrenuli roditelji protiv rješenja irskog High Courta od 18. siječnja 2018. pred sudom koji je uputio zahtjev. Štoviše, HCC je obavijestio sud koji je uputio zahtjev da ni u kojem slučaju ne namjerava vratiti djecu i da je već pokrenut postupak posvajanja bebe. U tom je pogledu tvrdio da su engleski sudovi nadležni za odlučivanje o meritumu predmeta i da irski sudovi nikad nisu bili nadležni za djecu. To mišljenje međutim proizlazi iz pogrešnog tumačenja Uredbe br. 2201/2003, bez obzira na pitanje nadležnosti za odlučivanje o meritumu u ovom predmetu. Naime, kao što je to na raspravi među ostalim potvrdila Komisija, ta uredba izričito predviđa da su sudovi države članice u kojoj se podnosi zahtjev nadležni za odlučivanje o žalbi protiv odluke o egzekvaturi.

162. HCC se stoga najprije pozvao na Uredbu br. 2201/2003 u svoju korist radi ishođenja egzekvature rješenja engleskog High Courta od 8. rujna 2017. te je u tu svrhu pokrenuo postupak egzekvature u skladu s člankom 28. navedene uredbe. Zatim je zajedno sa svojim irskim kolegama zaobišao postupovne odredbe propisane tom uredbom izvršenjem odluke o egzekvaturi prije dostave navedene odluke roditeljima. Naposljetku, nije se smatrao dužnim sudjelovati do kraja žalbenog postupka pokrenutog protiv odluke o egzekvaturi te ne namjerava postupiti sukladno odluci nadležnog suda donesenoj nakon tog postupka.

163. U tim okolnostima, HCC nije pružio jamstva potrebna za provedbu načela uzajamnog priznavanja i povjerenja koja su ipak temelj djelovanja mehanizama uspostavljenih Uredbom br. 2201/2003. Kao što je to Sud nedavno podsjetio, sustav povjerenja i uzajamne pomoći ustvari znači da je na uključenim nacionalnim tijelima da stvore uvjete u kojima njihovi kolege u drugim državama članicama mogu korisno i u skladu s temeljnim načelima Unije pružiti svoju pomoć⁸⁴.

d) Međuzaključak

164. Na prethodno pitanje u predmetu C-375/18 PPU valja odgovoriti da se pravu Unije, osobito odredbama Uredbe br. 2201/2003, ne protivi to da sud države članice protiv javnog tijela druge države članice koje je stranka u postupku pred navedenim sudom izda privremenu zaštitnu mjeru kojom se tom tijelu zabranjuje pokretanje ili nastavak postupka posvajanja djece pred sudovima te druge države članice.

VI. Zaključak

165. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na pitanja Court of Appeal (Žalbeni sud, Irska) u predmetu C-325/18 PPU odgovori kako slijedi:

1. Ako se tvrdi da su djeca nezakonito odvedena iz države članice njihova uobičajenog boravišta u drugu državu članicu, odluka kojom se nalaže predaja te djece koju je donio sud države članice podrijetla izvan postupka predviđenog člankom 11. Uredbe br. 2201/2003 i neovisno o odluci koja se odnosi na roditeljsku odgovornost ne može se izvršiti u skladu s odredbama poglavlja III.

⁸⁴ Vidjeti presudu od 26. travnja 2018., Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, t. 61.).

navedene uredbe. Međutim, u takvim okolnostima, odluka suda države članice podrijetla o roditeljskoj odgovornosti koja podrazumijeva predaju djeteta u tu državu članicu može biti izvršena u skladu s navedenim odredbama.

2. U predmetu koji se odnosi na odredbe o izvršenju Uredbe br. 2201/2003, sud pred kojim je pokrenut postupak je na temelju načela postupovne autonomije država članica nadležan za produljenje roka za žalbu na temelju članka 33. stavka 5. navedene uredbe. Na dotičnom je sudu da ocijeni, na temelju svih dostupnih elemenata i s obzirom na načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, treba li odobriti takvo produljenje. Prilikom takve ocjene taj sud može osobito uzeti u obzir činjenicu da je izvršenje odluke o egzekvaturi prije njezine dostave protivniku izvršenja neopravdano povrijedilo pravo tog protivnika izvršenja na djelotvoran pravni lijek zajamčeno u članku 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

166. Osim toga, predlažem Sudu da na pitanje koje je uputio Court of Appeal (Žalbeni sud, Irska) u predmetu C-375/18 PPU odgovori na sljedeći način:

Pravu Unije, osobito odredbama Uredbe br. 2201/2003, ne protivi se to da sud države članice protiv javnog tijela druge države članice koje je stranka u postupku pred navedenim sudom izda privremenu zaštitnu mjeru kojom se tom tijelu zabranjuje pokretanje ili nastavak postupka posvajanja djece pred sudovima te druge države članice.